

Niina Mustajärvi & Sari Myllymäki

Uuden varhaiskasvatuslain tuomat muutokset päiväkodin arjessa

Lastentarhanopettajien näkemyksiä työn laadukkuudesta

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Niina Mustajärvi ja Sari Myllymäki

Työn nimi: Uuden varhaiskasvatuslain tuomat muutokset päiväkodin arjessa: Lastentarhanopettajien näkemyksiä työn laadukkuudesta

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 65

Liitteiden lukumäärä: 1

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan uuden varhaiskasvatuslain tuomia muutoksia päiväkodin arjessa lastentarhanopettajan näkökulmasta sekä onko ryhmäkoon nostolla ollut merkitystä työn laadukkuuteen. Tutkimuksen tutkimuskysymys on: Miten laadukasta varhaiskasvatus on lastentarhanopettajan näkökulmasta tällä hetkellä sekä onko ryhmäkoon nostolla ollut vaikutusta työn laadukkuuteen?

Tutkimusprosessi alkoi keväällä 2017 hyväksyttämällä tutkimusaihe. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen aineisto kerättiin henkilökohtaisesti yksilöllisinä teemahaastatteluina syksyllä 2017. Haastatteluihin osallistui kahdeksan lastentarhanopettajaa eri maakunnista. Haastateltavista puolet työskentelivät ryhmissä, joissa ryhmäkoko oli nostettu lain sallimalle tasolle. Haastatteluista saatu aineisto litteroitiin ja analysoitiin sisällönanalyysimenetelmin.

Tuloksista kävi ilmi, että haastateltavien päiväkodeissa ryhmäkoon nostolla ei ollut merkitystä työn laadukkuuteen, sillä todellisuudessa ryhmien koko jäi alle sallitun ylärajan. Haastateltavien näkemykset työn laadukkuudesta olivat yhteneviä. Jokaisessa ryhmässä esiintyi samoja vaikeuksia. Merkittävimpinä työn laatua heikentävinä asioina he toivat esille haastavat lapset, riittämättömyyden tunteen, uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja yksittäisten kuntien tuomat velvoitteet, välineiden rajallisuuden, ajan puutteen, sekä vanhemmuudessa olevat pulmat. Tuloksista ilmeni, että lastentarhanopettajat eivät koe tavoittavansa laadukasta varhaiskasvatusta.

Haastatteluista saatujen tulosten mukaan kehittämisehdotuksena nähdään, että kasvattajien ja lasten suhdeluvun tulisi olla yli kolmevuotiaiden ryhmässä viisi lasta yhtä kasvattajaa kohden ja että ryhmissä tulisi olla enemmän henkilökuntaa ongelmallisten tilanteiden helpottamiseksi. Näiden lisäksi lasten osallisuuden huomioiminen kaipaisi yhteneväisempiä työtapoja sekä selkeää tietoa ja keinoja lasten osallisuuden tukemiseen. Lisäksi kasvattajien henkilökohtaisia vahvuuksia voisi hyödyntää erilaisina vastuualueina päiväkodin toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa olisi tarvetta myös omalle perhetyöntekijälle tai varhaiskasvatuksen kuraattorille, joka pystyisi neuvomaan ja ohjaamaan perheitä.

Avainsanat: varhaiskasvatus, lastentarhanopettaja, ryhmäkoko, laadukkuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree Programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Niina Mustajärvi and Sari Myllymäki

Title of thesis: Changes Regarding the Work Day in Day Nurseries Brought by the New Early Childhood Education Law: The Kindergarten Teachers' Views on the Work Quality

Supervisor(s): Helena Järvi

Year: 2018

Number of pages: 65

Number of appendices: 1

We study the changes brought by the new early childhood education law and how it has influenced kindergarten teachers' workday in kindergarten. We want to explain the relevance of the group size at work. Our study questions are: How qualitative the work in kindergarten is, from the kindergarten teachers' point of view? Has the expansion in group size influenced the quality of work?

Our study research process began in spring 2017. This thesis is a qualitative study. The material was gathered by interviewing eight kindergarten teachers using the theme interview. The participants lived in different parts of Finland. Half of them worked with a number of children expended to the legally accepted limit level. The material was then analyzed using content analysis.

The results indicate that expanding the group size has not influenced work, because in reality the groups are not full. The participants had similar views on work quality, and expressed similar challenges, such as children's behavior problems, the feeling of inadequacy, various new work obligations, limited scope of tools, shortcoming of time, as well as problems related to parenthood. The results indicate that kindergarten teachers do not necessarily experience quality at work in early childhood education.

Considering the results of this study, we recommend that the group size would be smaller and more adults should be present in a group in order to properly deal with challenging situations. In addition, children should be better taken into account and their participation more supported by clear information and working methods. Furthermore, workers' personal strengths should be better utilized in various spheres of responsibility. There is a need in early childhood education for a family worker or social worker who could advise and guide families.

Keywords: early childhood education, kindergarten teacher, group size, quality

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO	8
2 LAADUKAS VARHAISKASVATUS	9
2.1 Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen liittyviä tekijöitä	9
2.2 Varhaiskasvatuksen määritelmiä	10
2.3 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset	11
2.4 Lastentarhanopettajan pätevyys ja vastuu	13
2.5 Uusi varhaiskasvatussuunnitelma.....	13
2.6. Uudet pedagogiset linjaukset.....	15
3 UUDEN VARHAISKASVATUSLAIN TUOMAT MUUTOKSET	
VARHAISKASVATUKSESSA	16
3.1 Varhaiskasvatuksen historiaa	16
3.2 Suomen eduskunnan päätökset ryhmäkokojen suurentamisesta ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta.....	16
3.2 Kuntien päätäntävalta	17
4 LAPSI RYHMÄSSÄ	19
4.1 Kasvattajien vastuu lapsen hoitopäivästä	19
4.2 Pienen lapsen kiintymyssuhde ja tunne-elämän kehitys	19
4.3 Lapsen vuorovaikutussuhteet ryhmässä.....	22
5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	24
6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	26
6.1 Opinnäytetyön prosessi	26
6.2 Opinnäytetyön aloitus	27
6.3 Aineiston kerääminen	28
6.4 Aineiston purku ja analysointi	29

6.5. Eettisyys ja luotettavuus	29
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
7.1 Kasvattajien ja lasten välinen suhdeluku ryhmässä	31
7.2 Avustajien tarve ryhmässä	32
7.3 Vaihteleva pienryhmätoiminta	33
7.4 Omaha-ohjauksen merkitys	35
7.5 Ryhmässä tapahtuva vuorovaikutus	35
7.6 Pedagoginen toiminta ja lapsen osallistaminen	36
7.7 Yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat	37
7.8 Työn kipukohdat.....	38
7.9 Lastentarhanopettajien näkemyksiä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta .	39
7.9.1 Laadukkaan varhaiskasvatuksen tavoittaminen	39
7.9.2 Laadukas varhaiskasvatus lastentarhanopettajan näkökulmasta.....	40
7.9.3 Ihanteellinen ryhmäkoko	41
7.10 Varhaiskasvatuksen suunta	41
7.11 Työn ja vapaa-ajan tasapaino	42
8 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	44
9 POHDINTA.....	48
9.1 Tutkimustuloksista nousseita ajatuksia	48
9.2 Opinnäytetyöprosessin tarkastelu	52
9.3 Oman ammatillisen kasvun pohdinta	53
LÄHTEET	55
LIITTEET	62

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Lastentarhanopettajan työn kipukohtat.	39
Kuvio 2. Lastentarhanopettajien laadukas varhaiskasvatus.....	40
Taulukko 1. Ryhmissä olevat lapset ja kasvattajat.....	31
Taulukko 2. Pienryhmätoiminta.....	33

Käytetyt termit ja lyhenteet

Kasvattaja	Yhteisnimitys varhaiskasvatuksessa lasten kanssa työskentelevistä ammattilaisista, kuten avustaja, lastenhoitaja, lastentarhanopettaja.
Vasu	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

1 JOHDANTO

Vuonna 2015 astui voimaan uusi varhaiskasvatustalaki, joka aiheutti suuria muutoksia varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksesta tuli uudistusten myötä yksi osa opetuksen ja koulutuksen kokonaisuutta. Varhaiskasvatustalain lisäksi myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistuivat, minkä tarkoituksena on yhtenäistää varhaiskasvatustoimintaa valtakunnallisesti. Uudistukset ovat saaneet aikaan keskustelua puolesta ja vastaan. Suurta keskustelua on muun muassa aiheuttanut varhaiskasvatuksen laadukkuus, ryhmäkoon nosto ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaus.

Laadukas varhaiskasvatus perustuu pieneen ryhmäkokoon, lapsiryhmän rakentamiseen, ikäjakaumaan ja ryhmän pysyvyyteen. Näiden lisäksi laadukas varhaiskasvatus perustuu tavoitteelliseen, suunnitelmalliseen sekä monipuoliseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen, joka edistää moni tavoin kaikkien lasten oppimista, kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. (Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super [viitattu 24.6.2017]; Opetusalan ammattijärjestö [viitattu 14.8.2017].)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia uuden varhaiskasvatustalain tuomia muutoksia päiväkodin arjessa lastentarhanopettajan näkökulmasta. Haluamme varsinkin tutkia, onko ryhmäkoon nostolla ollut merkitystä työn laadukkuuteen.

2 LAADUKAS VARHAISKASVATUS

2.1 Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen liittyviä tekijöitä

Laadukas varhaiskasvatus on laaja käsite. Valtakunnallisesti on huomattu, että varhaiskasvatuksen laadukkuus tarkoittaa eri toimijoilla eri asioita (Kalliala 2009, 269). Toisen varhaiskasvatusta järjestävän tahon laadukkuuden ensisijainen arvo voi perustua hoivaan, kun taas toinen järjestävä taho painottaa opetusta. 1.8.2017 voimaan tulleella uudella varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla pyritään yhtenäistämään alueelliset erot palveluiden laadussa ja ammatillisessa varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016).

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Superin ([viitattu 24.6.2017]) näkemyksenä on, että laadukas varhaiskasvatus perustuu pieneen ryhmäkokoon, jossa lapsia on sopivassa suhteessa kasvatusvastuulliseen ammattilaiseen nähden sekä lapsen oikeuteen tulla kuulluksi ja päästä syliin. Myös Opetusalan ammattijärjestön ([viitattu 14.8.2017]) mukaan laadukas varhaiskasvatus perustuu lapsiryhmän kokoon sekä lapsiryhmän rakenteeseen, ikäjakaumaan ja ryhmän pysyvyyteen. Sopivan ryhmäkoon lisäksi laadukas varhaiskasvatus perustuu tavoitteelliseen, suunnitelmalliseen sekä monipuoliseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen, joka edistää monin tavoin kaikkien lasten oppimista, kasvua, kehitystä ja hyvinvointia.

Tutkimustulosten perusteella useat korkeasti koulutetut ammattilaiset nostavat yhdeksi varhaiskasvatuksen laatutekijäksi lapsiryhmän koon sekä aikuisten lukumäärän ryhmässä, sillä varhaiskasvatuksen työympäristö on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana haastavammaksi (Oulasmaa & Riihonen 2013, 7; ks. myös Alila & Parrila 2011; Gyekye & Nikkilä 2013). Viitalan tutkimuksessa (2015, 59) kasvattajat olivatkin huolissaan siitä, että suuressa ryhmässä oli aikaa ja syliä lapselle vähemmän kuin pienemmässä ryhmässä. Kaisu Hännisen (2017, 40) tutkimuksessa nousi myös esiin, että suuressa ryhmässä on huonompi mahdollisuus toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta. Tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat perustelivat kantaansa sillä, että on vaikeampi auttaa lapsia siinä, missä he tarvitsevat apua, kuten huomata ja puuttua lapsen oppimisvaikeuksiin. Tämän lisäksi

lastentarhanopettajien mielestä aikaa kuluu enemmän perushoitotilanteisiin ja ristiriitatilanteiden selvittämiseen kuin pedagogiseen toimintaan.

Ahosen (2015, 171–172) tutkimuksessa puolestaan ilmeni, että haastavien kasvatuksellisten tilanteiden riski kasvoi ohjatun toiminnan aikana, kun ryhmäkokoo oli suuri. Lastentarhanopettajat korostivat pienryhmätoiminnan tärkeyttä, jolloin varhaiskasvattajalla on mahdollisuus huomioida kutakin lasta yksilöllisemmin. Pienessä ryhmässä lastentarhanopettajat tunsivat luovansa läheisemmän vuorovaikutussuhteen ja kokivat voivansa olevan tilanteissa paremmin läsnä. Ahosen tutkimuksessa ilmeni myös, että levotonta käyttäytymistä ei esiintynyt lainkaan yhtä paljon kuin suuremmissa ryhmissä, sillä ärsykkeiden määrä oli pienempi. Rauhallisesta ympäristöstä hyötyivät Ahosen havainnoinnin perusteella ne lapset, jotka tarvitsevat runsaasti tukea tarkkaavaisuuden ylläpitämiseen sekä vetäytyvät lapset. Pienessä ryhmässä lasten oli helpompaa ilmaista itseään ja pohtia asioita omassa rauhassa.

Edellä mainituilla asioilla on vaikutusta siihen, miten laadukasta toimintaa voidaan toteuttaa ja huomioida sekä miten lapsen yksilölliset tarpeet on mahdollista ottaa huomioon.

2.2 Varhaiskasvatuksen määritelmiä

Varhaiskasvatus määritellään kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, joka tapahtuu lapsen eri elämänpiireissä, ja joka edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä sekä oppimista (Varhaiskasvatuspalveluiden linjaukset 2009, 3). Peruslähtökohtana pidetään, että vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja –vastuu, jota täydentävät ja tukevat yhteiskunnan tarjoamat sekä kunnan ja yksityisten palvelutuottajien järjestämät varhaiskasvatuspalvelut.

Varhaiskasvatuksen arvoperustan yleisperiaatteena pidetään, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan, lapsen edun ensisijaisuutta. Lapsella on oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun. Lapsen mielipide tulee ottaa huomioon ja lapselle tulee taata yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu, lasta syrjimättä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18.) Varhaiskasvatuslaki nostaakin

aiempaa vahvemmin esille varhaiskasvatuksen pedagogisen luonteen (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 9–10). Lasten arki tulee kokonaisuudessaan rakentaa sellaiseksi, että se tukee varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitettyjä arvolähtökohtia, tavoitteita ja painotuksia.

Varhaiskasvatuslaki (L 8.5.2015/580, 2 a §) asettaa tavoitteeksi edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 15) tuotiin jo yli kymmenen vuotta sitten esiin, miten lapsi nauttii yhdessäolosta, kokee iloa ja toimimisen vapautta, kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiirissä. Samalla lapsen tulee kokea, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään. Tämä edesauttaa sitä, että lapsi voi hyvin ja hänellä on hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset.

2.3 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset

Lasten päivähoitolaki (L 19.1.1973/36) muuttui varhaiskasvatuslaiksi 1.8.2015 voimaantulleella lainmuutoksella. Varhaiskasvatus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Toistaiseksi päivähoitoa koskevia säädöksiä ja asetuksia, joissa viitataan sosiaalihuoltoon tai –palveluihin, sovelletaan varhaiskasvatukseen (Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö, [viitattu 27.6.2017]).

Lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417) on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuslain rinnalla. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lasten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaista lastensuojelun tarvetta tarjoamalla apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä ja pahenemista. Varhaiskasvatuksella on siis tärkeä ja merkittävä tehtävä ennalta ehkäisevän työn toteutuksessa. (Lastensuojelun käsikirja 25.1.2016.)

Kunnat vastaavat siitä, että perheillä on saatavissa varhaiskasvatusta joko kunnan järjestämänä tai valvomana, perheiden tarpeita vastaavasti. Jokaisella lapsella on oikeus tarpeen mukaan 20 tuntia laajempaan varhaiskasvatukseen vanhemman tai

muun huoltajan työn, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Päiväkoti- tai perhepäivähoitopaikkaa haetaan omasta kunnasta viimeistään neljä kuukautta ennen hoidon aloittamista tai paikan voi saada kahdessa viikossa vanhemman ennakkoimatta saaman työ- tai opiskelupaikan vuoksi. (Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen, [viitattu 27.6.2017].)

Lasten kanssa työskentelevien varhaiskasvattajien kelpoisuusvaatimuksia sovelletaan edelleen varhaiskasvatuksessa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain nojalla, vaikka kyseinen laki on kumottu (Opetus- ja kulttuuriministeriö, [viitattu 22.12.2017]). Päiväkodissa tulee vähintään joka kolmannella hoito- ja kasvatustehtävässä toimivalla henkilöllä olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 7 §:n mukainen kelpoisuus. Muilla hoito- ja kasvatustehtävässä toimivilla henkilöillä ammatillinen kelpoisuus perustuu 8 §:ään (A 22.10.2015/1282.) Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito- ja kasvatustehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia (L 19.1.1973/36, 5 a §). Kasvatus- ja hoitovastuussa olevaa yhtä ammattilaista kohden voi olla enintään kahdeksan kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä tai neljä alle kolmevuotiasta lasta. Suhdelukuun voi kuitenkin vaikuttaa muun muassa osapäivähoidossa olevien lasten määrä sekä lasten erilaiset haasteet, minkä vuoksi esimerkiksi aikuisten määrää on lisätty ryhmä- tai henkilökohtaisilla avustajilla. (Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö, [viitattu 22.12.2017].)

Lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimukseen vaaditaan lastentarhanopettajan tutkinto, yliopistollisen kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyy tarvittavat varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot. Lastentarhanopettajana voivat myös toimia henkilöt, jotka ovat suorittaneet opistoasteisen lastentarhanopettajan, sosiaalikasvattajan tai sosiaalialan ohjaajan tutkinnon. (L 29.4.2005/272, 7§.)

2.4 Lastentarhanopettajan pätevyys ja vastuu

Lastentarhanopettajalla on päävastuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta. Hän vastaa myös laadukkaasta oppimisympäristön luomisesta ja toimii kasvatuksellisessa vuorovaikutuksessa muun työyhteisön ja lapsen huoltajien kanssa. (Lastentarhanopettajan ammattietiikka 2004, 6.) Lastentarhanopettaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista päiväkodeissa (Varhaiskasvatus-suunnitelman perusteet 2016, 10). Lastentarhanopettaja työskentelee 1–6-vuotiaiden lasten kanssa ja työn keskeisin tavoite on tukea ja ohjata lapsen kasvua ja kehitystä jokaisella kasvun osa-alueella (Ammattinetti, [viitattu 15.8.2017]).

Lastentarhanopettajan eettisissä ohjeissa (Lastentarhanopettaja ammattietiikka 2004, 16) painotetaan totuudellisuuden tavoittelua sekä aitoa vastavuoroista kohtaamista. Lastentarhanopettajalla on eettinen vastuu ja velvoite vastata lapsen kutsuun. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti huomioida lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Lapsen tavoitteelliseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen sisältyy säännöllisesti monipuolista musiikki-, liikunta-, tanssi-, leikki-, kirjallisuus- ja erilaista taidekasvatusta sekä erilaisia elämyksiä ja juhlia. (9 askelta varhaiskasvatuksen laatuun 1.8.2016; Oikeus pedagogiikkaan, [viitattu 14.8.2017].)

2.5 Uusi varhaiskasvatussuunnitelma

Opetushallitus on päiväyksellä 18.10.2016 antanut määräyksen yhteneväisestä valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Päätös edellyttää, että jokainen kunta, kuntayhtymä tai varhaiskasvatusta tarjoava palvelun tuottaja laatii oman varhaiskasvatussuunnitelman noudattaen yleisiä valtakunnallisia linjauksia. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma tulee jokaisen palveluntarjoajan ottaa käyttöön 1.8.2017 lähtien. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 3.)

Valtakunnallisella varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla pyritään yhtenäistämään varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteita ja laadukkuutta. Varhaiskasvatussuunnitelman halutaan olevan kansallinen normi, ja sen tarkoitus on olla osa suo-

malaista laadukasta koulutusjärjestelmää ja täydentävä jatkumo esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin. (Opetushallitus 18.10.2016.) Palvelun tarjoajat saavat päättää paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tehtäessä, tehdäänkö suunnitelmat kunta-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti vai osittain kuntaa koskevana ja osittain esimerkiksi yksikkökohtaisesti (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 8–12).

Opetushallitus ohjeistaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 11–12), miten paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa tulee ottaa huomioon muut paikallisesti tehdyt suunnitelmat ja päätökset, kuten mm. perheitä ja lapsia koskevat päätökset ja suunnitelmat, esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat. Suunnitelmasta täytyy käydä ilmi myös, millä kielillä varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään sekä millä tasolla paikallinen suunnitelma laaditaan, onko se kokonaan vai osittain järjestäjä-, yksikkö-, ryhmä-, toimintamuotokohtainen vai alueellinen suunnitelma. Suunnitelmasta täytyy ilmetä myös, millainen on asioiden käsittelyjärjestys ja julkaisutapa sekä miten varhaiskasvatuksen henkilöstö toteuttaa yhteistyötä lapsien, huoltajien, koulumaailman, terveys- ja sosiaalipuolen työntekijöiden ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Suunnitelmasta tulee lisäksi näkyä, miten suunnitelman toteutumista ja kehittämistä arvioidaan sekä millainen lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tulee olla.

Jokaiselle lapselle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa paikallisen suunnitelman mukaan henkilökohtainen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä lapsen tarvitseman tuen tarve ja toteuttaminen (Lapselle laadittavat suunnitelmat, [viitattu 22.12.2017].) Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja tarkistetaan tarpeen mukaan, vähintään kerran vuodessa (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 28).

Eerola-Pennanen (2013, 222–223) on kuitenkin kyseenalaistanut väitöskirjassaan lapsen yksilöllisen huomioimisen varhaiskasvatuksessa, sillä aikuiset arvioivat ja määrittelevät lapsia ja lapsuutta erilaisten arviointimenetelmien ja havainnointien avulla. Tämä taas tarkoittaa sitä, että lapsen kasvu ja kehitys pyritään standardisoimaan ammattikasvattajien ja institutionalisoitumisen näkökulmasta.

2.6. Uudet pedagogiset linjaukset

Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ja varhaiskasvatuslaki yhdessä ovat ohjenuora varhaiskasvatuksessa toimiville ammattilaisille ja se perustuu vahvaan pedagogiseen toimintakulttuuriin. Pedagoginen toiminta perustuu lapsuuden merkityksen ymmärtämiseen ja tietämykseen lapsen kasvusta, yksilöllisestä kehityksestä sekä oppimisesta. Vahva pedagogiikka on läsnä lasten tavoitteellisessa kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Pedagogiikalla pyritään varhaiskasvatuksessa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti, ammattitaitoisen henkilöstön avulla edistämään lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Varhaiskasvatuksen painottuminen pedagogiikkaan vaatii pedagogista asiantuntemusta ja yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten yksilöllistä oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla mahdollisella tavalla tukea. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8, 18, 20.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka pyrkii lapsen laaja-alaiseen osaamiseen eri osa-alueilla. Osaamisen alueita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä toimintaan osallistuminen ja vaikuttaminen. Ammattilaisten täytyy pedagogista toimintaa suunnitellessa ottaa huomioon monipuolisesti erilaiset oppimisympäristöt ja niiden tarjoamat erilaiset mahdollisuudet. Suunnittelussa täytyy huomioida lapsen osallisuus ja lapsen luontainen uteliaisuus sekä halu oppia uusia asioita leikin varjolla, kaikilla aisteillaan ja koko keholaan. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 20–24, 36–37.)

3 UUDEN VARHAISKASVATUSLAIN TUOMAT MUUTOKSET VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatuksen historiaa

Hallituksen esityksessä varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 80/2015, 2.3) tulee esille, miten vuonna 1973 Suomessa tuli voimaan päivähoitolaki. Päivähoitolain voimaan tulon jälkeen on lakiin tehty uudistuksia vähitellen. Yksi merkittävimmistä muutoksista 1990-luvulla on ollut tarveharkintaisen päivähoitopalvelun muuttaminen subjektiiviseksi oikeudeksi (Hellström 2000, 256). Tämä on tarkoittanut sitä, että vanhemmilla ja huoltajilla on ollut ehdoton oikeus saada lapsilleen kokopäiväistä päivähoitoa. Vuodesta 1990 lähtien alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmilla tai huoltajilla on ollut oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä päivähoitopaikka, ja vuonna 1996 lakia muutettiin siten, että päivähoito-oikeus koski kaikkia alle oppivelvollisuusikäisiä lapsia (HE 80/2015, 2.3). Muutos tehtiin silti, vaikka Suomi eli pahinta taloudellista lama-aikaa, koska muutoksella Suomen hallitus pyrki lasten tasavertaiseen mahdollisuu-teen osallistua varhaiskasvatustoiminnan tuomiin mahdollisuuksiin vanhempien sosioekonomisesta asemasta tai asuinpaikasta riippumatta.

3.2 Suomen eduskunnan päätökset ryhmäkokojen suurentamisesta ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta

Suomen hallituksella on jo pitkään ollut suuret paineet vastata julkisen talouden heikentyneeseen tilaan. On huomattu, että elämme kestävyysvajeessa, jossa julkisten menojen kustannukset eivät pysy tasapainossa normaalissa talous- ja työllisyyskehityksessä. Nopeasti kasvaviin julkisiin menoihin vaikuttaa ikärakenteen muutos. (HE 80/2015, 2.3.) Suomen väestön suurimpien ikäluokkien vanhetessa suurimmat julkiset menot korostuvat ikäihmisiin, jolloin säästökohteita aletaan etsiä vastakkaiselta suunnalta. Samaan aikaan myös työikäiset vähenevät, jolloin verotuloilla ei pystytä vastaamaan julkisiin menoihin.

Suomen taloustalkoissa varhaiskasvatukseen tehtävillä muutoksilla on pyritty vastaamaan talouden heikentyneeseen tilaan. Säästöjä pyritään hakemaan subjektiivista päivähoito-oikeutta rajaamalla sekä päivähoitossa olevien lasten ryhmäkokoja suurentamalla. Näillä keinoilla hallitus pyrkii tavoittelemaan varhaiskasvatuksessa yli sadan miljoonan euron säästöjä pitkällä aikavälillä. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että työttömien ja hoitovapaalla olevien vanhempien tai huoltajien lasten hoitoaika rajataan 20 tuntiin viikossa. Tämän muutoksen arvioidaan tuovan noin 54 miljoonan euron säästöt. 74 miljoonan euron säästöjä haetaan pitkällä aikavälillä päivähoitoyhteisöjen ryhmäkokoja suurentamalla siten, että 3-vuotiaiden ja sitä vanhempien lasten ryhmässä saa olla kahdeksan lasta yhtä hoitajaa kohden. Alle 3-vuotiaiden ryhmäkoko pidetään ennallaan. (Katajisto 14.10.2015.)

Vaikka Suomen hallitus tekee kovasti työtä säästöpainneiden alla, valtioneuvoston (7.3.2013, 55) julkaisemassa raporttisarjassa todetaan, miten 1990-luvulla tehdyt leikkaukset peruspalveluissa ovat näkyneet vastaavasti lasten ja nuorten korjaavien tukitoimien ja tarpeen kasvuna. Tämä osoittaa sen, että peruspalveluihin, kuten varhaiskasvatukseen, lapsiin ja perheisiin investoimalla säästöt ovat pidemmällä aikavälillä merkittävämpiä, kun samaan aikaan korjaavien tukitoimien ja lastensuojelun tarve vähenee.

Uuden varhaiskasvatustalouden (L 8.5.2015/580) hyväksymisen jälkeen Opetushallituksen on pitänyt hyväksyä uusi varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet, jotta varhaiskasvatustalouksissa määritellyt paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön 1.8.2017. Näiden perusteiden tarkoitus on yhdistää varhaiskasvatusta osaksi opetuksen ja koulutuksen kokonaisuutta (Opetushallitus 18.10.2016).

3.2 Kuntien päätäntävalta

Ennen uutta varhaiskasvatustalouden tuomaa muutosta 1.8.2016 mennessä kunnilla on ollut oikeus päättää oman kuntansa subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta sekä ryhmäkokojen muutoksista lain sallimissa rajoissa. Kunnat ovat valtioneuvoston viestintäosaston selvityksen mukaan suhtautuneet eri tavoin uuden varhaiskasvatustalouden tuomiin mahdollisuuksiin. Valtioneuvoston selvityksestä käy esille,

että kyselyyn osallistuneista 132 kunnasta 77 kuntaa on päätenyt pitämään päivähoito-oikeuden ennallaan. Selvityksestä käy myös ilmi, että puolet kunnista on nostanut ryhmäkokoja uuden lain mukaisesti. Kuntien varhaiskasvatusjohtajien näemyksenä on, että uuden lain tuomiin muutoksiin osallistuneet kunnat eivät saa merkittäviä kustannussäästöjä päivähoito-oikeutta rajaamalla tai ryhmäkokoja suurentamalla. (Valtioneuvoston viestintäosasto 28.3.2017.)

Merkittävä tekijä ryhmäkokoja mietittäessä on osa-aikahoidossa olevat lapset, joiden kohdalla lasten ja henkilöstön mitoitus on laissa määritelty erilaiseksi kokopäivähoidossa oleviin lapsiin nähden. Osa-aikahoidossa olevia lapsia, jotka ovat enintään viisi tuntia hoidossa päivän aikana, voi yhdellä kasvattajalla olla 13. (A 16.3.1973/239 6§) Tämä tarkoittaa sitä, että jos kokopäivähoidossa olevia lapsia voi olla ryhmässä kolmen kasvattajan verran eli 24, niin osapäivähoidossa olevien lasten sijoittuminen kokopäivähoidossa olevien lasten ryhmiin saattavat nostaa ryhmäkoon helposti yli 24 lapseen (Seppänen 10.1.2016).

4 LAPSI RYHMÄSSÄ

4.1 Kasvattajien vastuu lapsen hoitopäivästä

Päiväkoti on yleensä lapsen ensimmäinen paikka, jossa lapsi viettää paljon aikaa poissa omasta kodistaan ja toimii suuressa ryhmässä. Päiväkodissa toimivilla lastentarhanopettajilla ja kasvattajilla on päävastuu päiväkodin toiminnoista ja aikuisen rooli on erilainen kuin kotona hoitavilla vanhemmilla. Kasvattajilla on päiväkodissa hoidettavanaan useita lapsia, joten tämän myötä lapsenkin rooli muuttuu. Varhaiskasvattajan on välillä vaikea huomioida lasten yksilöllisiä tarpeita. Kaikissa tilanteissa ei ole vähäisten resurssien vuoksi mahdollisuutta aina toimia yksilöllisesti, vaan lapset joutuvat toimimaan välillä itsenäisesti suuressa ryhmässä. (Cantell 2010, 58, 61.)

Päivähoidon aloitus merkitsee lapselle myös sopeutumista uuteen sosiaaliseen maailmaan. Varhaiskasvattajat ovat vastuussa lapsen hyvinvoinnista ja lapsen emotionaalisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta. Kasvattajien tavoitteena on ohjata ja tukea lapsen kehittymässä olevaa emotionaalista ja sosiaalista kompetenssia siten, että lapsi menestyy sosiaalisen maailman ihmissuhteissa ja vuorovaikutussuhteissa. (Häkki, Kuokkanen & Virolainen 2014, 85.)

4.2 Pienen lapsen kiintymyssuhde ja tunne-elämän kehitys

Lapsen tunne-elämän ja käyttäytymisen hallintaa ohjaavat aivotoiminnot muovautuvat ensimmäisten ikävuosien aikana. Niiden avulla lapsi oppii tasapainottamaan kiintymystään ja tyyntymistään. Aivojen toiminnalliseen kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti se, miten aikuinen reagoi lapsen emotionaalisiin viesteihin. Aikuisella on suuri vastuu lapsesta siitä huolimatta, missä lasta hoidetaan. (Siitonen 2011, 18.)

Alle vuoden ikäisen lapsen vieminen hoitoon pitäisi YLEn Ajankohtaisessa kaksiossa haastatellun kasvatustieteiden tohtorin Erja Rusasen mukaan kieltää kokonaan, sillä alle vuoden ikäisellä on hyvin heiveröiset sisäiset kuvat vanhemmistaan (Portaankorva 27.1.2014). Lapsen olisi hyvä Siitosen (2011, 18) mielestä saada

kasvaa kotona puolitoistavuotiaaksi saakka. Puolitoistavuotias ei kykene aivojensa kehitysvaiheen vuoksi solmimaan kiintymyssuhdetta kuin 3–4 ihmiseen, minkä perusteella lyhyet hoitopäivät ja perhepäivähoito olisi kolmevuotiaaksi saakka paras ratkaisu. Vasta yli kolmevuotias olisi valmis siirtymään 6–8 lapsen ryhmään. Keltikangas-Järvinen (2012, 39) painottaa, että turvalliset ihmissuhteet ovat edellytys lapsen kehitykselle.

Rusasen (2011, 205) mukaan turvallinen kiintymyssuhde suojaa lapsen kehitystä monella tavalla. Hän painottaa sitä, miten alle kolmevuotias tarvitsee pysyvät ihmissuhteet tutussa paikassa. Kallandin (2011, 158) mielestä lapselle tulisi nimetä oma hoitaja, joka huolehtii lapsen tarpeista. Hän perustelee kantaansa kiintymyssuhde-teorialla, jossa korostetaan lapsen tarvetta turvallisiin ja pysyviin ihmisiin. Viitalan tutkimuksessa (2015, 59) erityisesti omahoitajuudella nähtiin olevan hyötyä lapselle turvallisuuden tunteen luomisessa, varsinkin hoitosuhteen alussa. Kiintymisen kautta lapselle syntyy malli siitä, miten maailma toimii, eli toimiiko se pysyvän turvallisen mallin mukaan vai sattumanvaraisesti. Varhaisen hoivan puute vaikuttaa aivojen välittäjäaineisiin ja sitä kautta ihmisen stressiherkkyyteen. Päiväkodissa voidaan kuitenkin tehdä paljon turvattomasti kiintyneiden lasten hyväksi antamalla uusia kokemuksia siitä, miten lapsen tarpeisiin vastataan. (Koivunen & Lehtinen 2016, 142.)

Tunnetaidot ovat osa sosiaalista käyttäytymistämme, ja ne ohjaavat osaltaan tekojamme, päätöksiämme, ajatuksiamme ja unelmiamme (Peltonen 2000, 13,16,17). Lapsen ja lasta hoitavan vanhemman tai muun aikuisen välisessä vuorovaikutussuhteessa luodaan ne puitteet, jossa muovautuvat ihmisen psyykkiset ominaisuudet (Koivunen & Lehtinen 2016, 142). Hyvien tunnetaitojen ensisijainen ja paras oppimisen ympäristö on turvallisten hoivaavien aikuisten ympäröimänä, jossa samalla mahdollistuvat lapsen omat selviytymisen ja onnistumisen kokemukset. Tunnetaitojen kehityksessä merkittäväksi tekijäksi nousee tuttu ja turvallinen arjen kulku ja jatkumo, mikä on ennakoitavissa ja hallittavissa. Turvallisessa ja ennakoitavassa arjessa luottamus omaan itseen ja muihin ihmisiin kehittyy ja rakentuu samalla, kun lapsi huomaa, että hänen tunteitaan kuunnellaan ja arvostetaan. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2016, 12.) Tunnetaidot ovat elintärkeitä, itsestään selviä ja arki-

päiväisiä. Tunnetaitojen hallinnassa on yleensä kyse hetkessä elämisestä. Arkipäivän tilanteissa tunteita ei aina nimetä vaan ne koetaan. Lapsen tunnetodellisuus ei ole samalla tavalla jäsentynyttä kuin aikuisen. Tunnetaidot ovat osa ihmisen persoonallisuutta, ja jokainen löytää luontevan tavan käyttää tunteita. (Kullberg-Piilola & Peltonen 2000, 16, 17.)

Lapsen opittua ymmärtämään, mikä on kiellettyä ja mikä sallittua, lapsi opettelee ymmärtämään, miltä hänestä tuntuu. Lapsi opettelee saamaan sisällään mylläävät tunteet jonkinlaiseen järjestykseen ja tunnistettavaan muotoon. Tässä onnistuakseen harjoituskaverin on reagoitava omilla tunteillaan takaisin. Näin yleensä tapahtuukin. Aikuinen usein ilmeillään ja sanoillaan osoittaa lapselle tunnistavansa tämän pahan olon ja antaa tunteelle sanat. Lapsen kasvaessa tilanteista tulee vaikeaselkoisempia. Varhaiskasvatukseen lapsen omat tunteet ovat usein vielä niin pinnalla, että lapsen oma etu menee muiden edelle erilaisissa ristiriitatilanteissa ja lapsi vaatii huomiota itselleen huonolla käyttäytymisellä. (Kullberg-Piilola & Peltonen 2000, 19, 21.) Lasten kesken tapahtuvat erilaiset leikit ovatkin erinomainen tapaa oppia hallitsemaan omia tunteitaan ja kartuttaa sosiaalisia taitoja (Ketelaar ym. 2015, 1371). Lapsen tunne-elämää ja käyttäytymistä tuetaan siten, että lasta autetaan, ohjataan ja opetetaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja selviytymään omien voimakkaiden tunteiden kanssa keskustelun, lohdutuksen ja ymmärtämisen avulla (Koivunen & Lehtinen 2016, 143). Surakan (2013, 81) tutkimuksessa, jossa hän tutki viisivuotiaiden päiväkotilasten nimeämiä tunteita, Tunnemuksun-ohjelman avulla ilmeni, että lapset sanoittivat tunteita huomattavasti enemmän kasvattajan kanssa ja kasvattajan ohjaamissa vuorovaikutustilanteissa kuin lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Ojalan varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita (1993, 38) teoksessa ilmenee, että varhaiskasvatuksella on ratkaiseva osuus lapsen tunne-elämän kehittymiselle, jolla on merkitystä ihmisen koko myöhempään kehittymiseen. Lapsia tulisikin Jalovaaran (2006, 10) mukaan opettaa kestämään vaikeuksia ja tunnistamaan omia tunteitaan, sillä tunnetaitoisella henkilöllä on yleensä hyvät sosiaaliset taidot ja empatiakykyä. Lasten kykyyn säädellä tunteitaan vaikuttaa myös kasvattajien tapa puhua lapsille tunteista ja se, miten kasvattajat reagoivat lasten negatiivisiin emotionaali-

siin reaktioihin konfliktitilanteiden ratkaisemisessa. Päivähoidon ilmapiirillä ja ikätovereiden välisellä vuorovaikutuksella on myös merkitystä lasten emotionaalisessa kehityksessä. (Häkki ym 2014, 92.) Gillian (2017, 86) tuo teoksessaan esiin, miten aikuisen ja lapsen välinen positiivinen vuorovaikutuksellinen suhde on ensisijainen tekijä lapsen kehitymiselle sekä oppimiselle.

4.3 Lapsen vuorovaikutussuhteet ryhmässä

Päiväkotiryhmässä lapsi huomioidaan yksilönä, mutta aina niin, että hän on samalla myös osa yhteisöä. Omien halujen ja tarpeidensäätelyjen oppimisen taitojen lisäksi yhteisöön liittyminen, toisten huomioiminen ja huomioon ottaminen ovat tärkeitä taitoja. Näiden taitojen oppimista voi tapahtua vain vuorovaikutuksessa ensin omien vanhempien ja sitten toisten aikuisten kanssa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19, 20.) Lapsen kiinteiden ihmissuhteiden muodostuminen varhaislapsuudessa on sosiaalisten taitojen ydin (Keltikangas-Järvinen 2012, 43), samalla, kun lapselle tärkeät ihmiset muodostavat optimaalisen ympäristön eheän minäkäsityksen ja itsetunnon kehitykselle (Aho 1996, 28).

Kaverisuhteilla on Koivusen (2009, 52) mukaan oleellinen merkitys lapsen sosiaaliselle kehitykselle ja henkilökohtaiselle identiteettikehitykselle, valmiuksien kehitykselle ja tunne-elämälle. Ryhmässä saadut kielteiset ja myönteiset kaverisuhteista saadut kokemukset muokkaavat lapsen kehitystä. Vertaisryhmässä tapahtuva oppiminen on yhteisten tavoitteiden määrittelyä, sisäistämistä ja tavoitteisiin sitoutumista (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 60). Päiväkodissa vertaisryhmässä tärkeitä taitoja ovat ongelmanratkaisukyky, yhteistyö, jakaminen sekä taito asettua toisen asemaan (Koivula 2010, 156–157; Koivunen & Lehtinen 2016, 176).

Aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle turvallista vuorovaikutusta, jossa lapsi voi testata ja kokeilla omia rajojaan. Yksilöllisen ja henkilökohtaisen vuorovaikutuksen varmistaminen on haastava tehtävä. Lasta tulisi suojella liian suurelta vuorovaikutussuhteiden määrältä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.) Ochiltree (1994, 24) nostaa tutkimuksessaan esille ryhmäkoon merkityksen vuorovaikutuksen laatuun kasvattajan ja lasten välillä. Hän perusteli ryhmäkoolla olevan merkitystä lapsen turvallisu-

teen ja kasvattajan mahdollisuutta vaikuttaa myönteisesti lasten sosiaalisiin suhteisiin. Ajankohtaisessa kakkosessa haastatellun Rusasen mielestä päiväkotien lapsiryhmät ovat usein liian suuria. Yli kolmevuotiaiden ryhmissä saattaa olla jopa 30 lasta. Hänen mukaansa on kyse liukuhihnakasvatuksesta, jossa lasten suhteita säätelevät pahimmillaan viidakon lait. (Portaankorva 27.1.2014) Viitalan (2015, 59) tutkimuksessa nousi esiin, että varhaiskasvatuksen ammattilaisilla ei ollut todellista mahdollisuutta vaikuttaa muodostavien ryhmien kokoon tai koostumukseen. Ryhmiä muodostetaan kovien arvojen mukaan perustuen suhdelukuihin, lakiin, täyttöasteeseen, tiloihin, lasten hoitoaikoihin ja pulaan lasten hoitopaikoista.

Rusasen näkemys on, että pieni lapsi tarvitsee viiteen ikävuoteen saakka paljon kahdenkeskistä aikaa aikuisen seurassa. Suuressa lapsiryhmässä aikuisella ei ole aikaa juuri muuhun kuin pukea, riisua ja ruokkia lapset yksi toisensa jälkeen. (Portaankorva 27.1.2014.) Suuret ja äänekkäät ryhmät ovat päiväkodissa viettäville lapsille riski fyysisen ja psyykkisen kehityksen kannalta (Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super, [viitattu 24.6.2017]).

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Opinnäytetyön aihetta valitessamme emme löytäneet aiheestamme aikaisempia tutkimustuloksia. Tähän olivat varmasti syynä hiljattain tapahtuneet muutokset varhaiskasvatuksessa, jonka vaikutuksia ei ollut vielä ehditty tutkia.

Varhaiskasvatuksesta on tehty kuitenkin paljon erilaisia tutkimuksia eri näkökulmista. Tutkimuksessa on käytetty hyödyksi Anna-Kaisa Surakan (2013) julkaisemaa tutkimusta lasten tunnetaidoista päiväkodissa, Sini Viitalan (2015) Ryhmäkoko ja pienryhmätoiminta taaperoiden päiväkotihoidossa: Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja vanhempien käsityksiä ryhmien muodostumisen perusteista –tutkimusta, Liisa Ahosen (2015) Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa -sekä Merja Koivulan (2010) Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa -väitöskirjoja.

Tutkimusprosessimme aikana Kaisu Hänninen (2017) julkaisi tutkimuksensa ”En voi olla läsnä joka tilanteessa”: Lastentarhanopettajien käsityksiä lapsiryhmäkoon kasvamisesta. Hännisen tutkimus selvitti lastentarhanopettajien käsityksiä ja merkityksiä yli kolmevuotiaiden lasten ryhmäkoon kasvamisesta. Tutkimuksessa on haluttu selvittää, mitä lastentarhanopettajat ajattelevat subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta. Hänen tutkimusaiheensa on melko lähellä tätä opinnäytetyötä. Tämän opinnäytetyön näkökulma perustuu enemmän lastentarhanopettajien näkemyksiin työn laadukkuudesta.

Tutkimuksen loppumetreillä 18.12.2017 julkaistiin Oulun yliopistossa teetetty selvitys, jossa selvitettiin uudistetun varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten kokonaisvaikutuksia. Selvityksen toimeksiantajana Oulun yliopistolle oli valtioneuvosto. Eduskunta oli edellyttänyt varhaiskasvatuksen uudistuksia tehdessä hallitusta seuraamaan lainsäädännön muutoksien vaikutuksia. (Puroila & Kinnunen 2017, 2.)

Oulun yliopiston tekemään selvitykseen osallistui kuntien varhaiskasvatusjohtajia, yksityisten päiväkotien johtajia, työntekijöitä sekä lasten vanhempia. Selvityksen tulokset osoittivat, että lainsäädännön muutosten kokonaiskuva varhaiskasvatuk-

sessä on monitasoinen ja ristiriitainen. Suurin osa selvitykseen vastanneista ammattilaisista koki, että pedagogisen painotuksen lisääntyminen sekä lapsilähtöisyys on edistänyt laadukasta varhaiskasvatustoimintaa. Selvityksestä tuli esille, että päiväkotien lapsiryhmät ovat moninaisia. Sekä työntekijät että vanhemmat pitivät huona-asiana sitä, että lapsiryhmissä on paljon vaihtuvuutta ja ryhmäkoko on kasvatettu. (Puroila & Kinnunen 2017, 2.)

Selvitykseen osallistuneiden työntekijöiden mielestä heidän mahdollisuutensa lasten yksilölliseen huomioimiseen on vähentynyt. Työntekijöiden mukaan myös levottomuus, melu, tilojen ahtauteet ja vaaratilanteet ovat lisääntyneet. Vanhemmilta nousseita huolia olivat lasten ja perheiden heikentynyt tasavertaisuus sekä lasten vertaissuhteiden pysyvyys. Tutkijaryhmä ehdottaa kiireellisiä toimenpiteitä ryhmäkokojen sääntelyn uudistamiseksi. (Puroila & Kinnunen 2017, 2.)

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

6.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön tarkoituksena on edetä tutkimusprosessin mukaisesti, millä tarkoitetaan sitä, että tutkimus etenee vaiheittain tutkimussuunnitelmasta teoria-aineiston hankintaan, aineiston keräämisestä analysointiin ja aina raportointiin saakka (Tutkimusprosessi 20.2.2010). Tutkimusprosessin vaiheiden avulla tarkoituksenamme on tutkia uuden varhaiskasvatuslain tuomia muutoksia päiväkodin arjessa lastentarhanopettajan näkökulmasta sekä onko ryhmäkoon nostolla ollut merkitystä työn laadukkuuteen. Tutkimuksemme tutkimuskysymys on, miten laadukasta varhaiskasvatus on lastentarhanopettajan näkökulmasta tällä hetkellä sekä onko ryhmäkoon nostolla ollut vaikutusta työn laadukkuuteen.

Opinnäytetyön aihe sekä tutkimuskysymys on ollut jo pitkään mielessämme. Alkuvuonna 2017, opinnäytetyön orientaation jälkeen aloitimme tutkimussuunnitelman kirjoittamisen. Tutkimussuunnitelma piti hyväksyttää Seinäjoen ammattikorkeakoulun yliopettajalla. Hyväksymisen jälkeen olimme esittelemässä opinnäytetyön aiheemme opinnäytetyön seminaarissa.

Tarkoituksenamme oli tehdä laaja määrällinen tutkimus varhaiskasvattajille kyseisestä aiheesta, mutta opinnäytetyönohjaajamme epäili tutkimustyön vievän liikaa meidän resurssejamme laajuudellaan. Pohdittuamme opinnäytetyön toteutusta, päätimme rajata vastaajien määrän suppeammaksi. Päädyimme tekemään kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen haastatteleamalla lastentarhanopettajia. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen (Vilkka, 2015, 118). Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään tutkittavan kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä (Koppa 23.4.2015), sekä tavoittelemaan ihmisten omia ajatuksia ja kokemuksia todellisuudesta (Vilkka, 2015, 118).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan pienempää otantaa mutta sitäkin laadukkaammin. Tutkimuksemme otantaa voidaan kutsua eliittiotannaksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86), koska päätimme hankkia 12 lastentarhanopettajaa eri maakunnista

ja eri päiväkodeista sillä tavalla, että puolet vastaajista työskentelevät päiväkodeissa, joissa ryhmäkoko on nostettu ja puolet vastaajista päiväkodeissa, joissa ryhmäkoko on pysynyt ennallaan. Tarkoituksena oli saada haastateltavia maantieteellisesti laajalta alueelta, jolloin myös mahdolliset maakunnalliset kulttuurierot tulisivat esiin. (Edustavuus, [viitattu 19.1.2018].)

Halusimme tutkia yksittäisten lastentarhanopettajien henkilökohtaisia näkemyksiä työn laadukkuudesta sekä ryhmäkoon vaikutuksista. Tutkimuslupia ei tarvinnut hakea, koska lastentarhanopettajat osallistuvat haastatteluun omalla henkilökohtaisella ajallaan työn ulkopuolella.

6.2 Opinnäytetyön aloitus

Aloitimme opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoittamisella kesäkuussa 2017. Tavoitteenamme oli saada teoriaosuus ja siihen liittyvät haastattelukysymykset hyvään vaiheeseen ennen syksyn ensimmäistä opinnäytetyöseminaaria. Samaan aikaan haastateltavia alettiin etsiä henkilökohtaisesti siten, että selvitettiin kuntia, joissa ryhmäkoko ei ollut nostettu, koska käsityksemme mukaan useimmissa kunnissa ryhmäkoko oli nostettu lain sallimalle tasolle. Selvitetyämme tutkimukseen soveltuvat kunnat, aloimme sattumanvaraisesti hankkimaan haastateltavia eri maakunnista.

Aloimme soittaa eri päiväkotien lastentarhanopettajille ja hankkimaan tällä tavoin halukkaita tutkimukseen. Halukkaita löytyi paljon, mutta ongelmaksi muodostui epäpätevien lastentarhanopettajien suuri joukko tai lastentarhanopettajat, jotka olivat hiljattain aloittaneet työuransa. Tavoitteenamme oli saada haastateltaviksi lastentarhanopettajia, joilla oli kokemusta varhaiskasvatuksesta. Useiden yhteydenottojen jälkeen haastateltavia oli kasassa yhdeksän, minkä vuoksi päädyimme laskemaan haastateltavien määrän kymmeneen haastateltavaan.

Olimme sopineet elokuun alkuun myös ohjauskäynnin opinnäytetyönohjaajan kanssa, jossa keskustelimme tutkimuksen etenemisestä. Tapaaminen oli erittäin tarpeellinen ja onnistunut. Ohjauskäynnillä haastattelukysymykset eivät olleet vielä

valmiina, vaan esitimme kysymykset syyskuun opinnäytetyön seminaarissa. Seminaarissa esitettyjen haastattelukysymysten jälkeen aloimme sopia haastateltavien kanssa haastatteluajoja syksyille.

Haastatteluajojen sopimisten yhteydessä pohdimme yhdessä mahdollisimman hyvää ja rauhallista, haastattelulle sopivaa paikkaa. Aikoja sovittaessa yksi lastentarhanopettaja halusi perua osallistumisensa haastatteluun, jolloin otanta pieneni yhdellä. Tässä vaiheessa päätimme pysyä kahdeksassa haastateltavassa, koska huomasimme, että haastattelut ja niiden käsittely vie paljon aikaa. Haastatteluajojen sopimisten jälkeen jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla lastentarhanopettajalle toimitettiin haastattelukysymykset etukäteen, koska haastattelulla oli tarkoitus saada mahdollisimman paljon tietoa (Tuomi & Sarajärvi, 2013, 73).

6.3 Aineiston kerääminen

Suoritimme haastattelut teemahaastatteluina, keskustelunomaisesti ja vapaamuotoisesti, ennalta lähetettyjen kysymysten pohjalta (Teemahaastattelu, [viitattu 5.1.2018]). Haastattelut tapahtuivat eri kunnissa Etelä-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Uudellamaalla ja Satakunnassa. Haastateltuamme kaikki tutkimukseen osallistujat teimme huomion, että puolet haastateltavista oli hankkinut lastentarhanopettajan pätevyyden yliopistosta, kolme ammattikorkeakoulusta ja yksi opistosta. Teimme ensimmäisen haastattelun syyskuun puolen välin jälkeen, ja haastattelut jatkuivat säännöllisin väliajoin lokakuun puoleen väliin saakka. Haastateltavat haastateltiin rauhallisessa, varatussa tilassa, kahta lukuun ottamatta.

Jokaisen haastattelun aluksi testasimme nauhoituslaitteet. Varmistimme ennen haastattelua tutkimukseen osallistuvalla, että haastattelun saa nauhoittaa myöhempiä litterointia varten. Olimme varautuneet myös haastattelun kirjaamiseen, mitä teimme joka tapauksessa nauhoituksen yhteydessä siltä varalta, että jostain syystä nauhoitus olisi epäonnistunut. Kerroimme myös, että haastateltavan nimeä, työpaikkaa tai paikkakuntaa ei tule missään vaiheessa tutkimusta esille. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tentata haastateltavia vaan keskustella vastavuoroisesti haastateltavien ajatuksista lämminhenkisesti. Haastattelua voidaan pitää joustavana,

koska esitimme haastattelukysymyksiä siinä järjestyksessä, kuin katsoimme ne aiheelliseksi (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73).

6.4 Aineiston purku ja analysointi

Haastattelujen jälkeen jaoimme haastattelut ja suoritimme litteroinnit joulukuun 2017 mennessä. Haastattelut olivat lähes tunnin mittaisia, ja litteroinnit veivät todella paljon aikaa ja se oli erittäin hidasta sekä työlästä. Litteroinnit on tehty suoraan puheesta kielestä tekstiksi. Tällä tavoin pyrkimyksenä on varmistaa, että mikään seikka ei jäisi huomioimatta lastentarhanopettajan näkemyksistä. (Litterointi, [viitattu 27.12.2017].)

Litteroituamme haastattelut aloimme tehdä aineistolähtöistä sisällönanalyysia joulukuun 2017 jälkeen. Haastatteluissa käyty keskustelut teemoiteltiin luokituksen kaltaisesti jokaisen vastaajan kohdalla alkuperäisten kysymysten alle. Tämän jälkeen tiivistimme jokaisen haastateltavan vastauksista ydinasiat, mitä kustakin teemasta oli sanottu ja kokosimme ne yhteen. Kootuista vastauksista etsimme kysymyskohtaisesti alleviivaten samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, joista tehtiin vertailuja ja yhteenvetoja. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93.)

6.5. Eettisyys ja luotettavuus

Koko tutkimusprosessin ajan pidimme huolen, että prosessi ja prosessiin liittyvät asiat ovat toteutettu eettisesti ja luotettavasti. Tutkimuksen teoriaosuudessa olemme pitäneet huolen, että tekstiä lainatessamme olemme referoineet tekstin omin sanoin ja pitäneet erityistä huolta, että kunnioitamme teoriaan käytettyjen lähteiden kirjoittajia ja heidän teoksiaan, merkitsemällä käyttämämme viittaukset ja lähteet asiaan kuuluvalla tavalla.

Kahta haastattelua lukuun ottamatta haastattelut toteutuivat rauhallisissa, erikseen varatuissa tiloissa, joissa ei ollut ketään muita. Nämä kaksi haastattelua tapahtuivat yleisissä tiloissa. Toisen haastateltavan kohdalla yleinen tila osoittautui rauhalliseksi. Yleisistä tiloista huolimatta meidän näkemyksen mukaan ympäristöllä ei ollut

merkitystä haastateltavien avoimeen ja innokkaaseen osallistumiseen keskustelussa.

Olemme koko prosessin ajan kunnioittaneet haastateltavia sekä säilyttäneet ja analysoineet heidän arkaluontoisiakin arvokkaita vastauksiaan asiaan kuuluvalla tavalla. Haastatteluun osallistuvien lastentarhanopettajien anonymiteettiä on kunnioitettu siten, että heidän tietojaan tai vastauksiaan ei ole luovutettu kolmansille osapuolille. Haastateltavista on ainoastaan tiedossa, että he ovat Etelä-Pohjanmaalta, Pirkanmaalta, Uudeltamaalta ja Satakunnasta. Tutkimusprosessin aikana haastateltavilta saatuja vastauksia käsitellään siten, että heitä ei voi tunnistaa.

Tutkimus on koko ajan perustunut siihen, että tutkimuksessa ei ole tutkittu yksittäisten päiväkotien toimintaa, vaan yksittäisten lastentarhanopettajien henkilökohtaisia näkemyksiä uuden varhaiskasvatuslain vaikutuksista päiväkodin arjessa sekä sitä, onko ryhmäkoon nostolla ollut merkitystä työn laadukkuuteen lastentarhaopettajan näkökulmasta. Opinnäytetyön prosessin viimeisessä vaiheessa tuhosimme kaikki haastatteluista saamamme tallenteet sekä litteroinnit.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Kasvattajien ja lasten välinen suhdeluku ryhmässä

Ryhmäkokoja kysyttäessä selvisi, että pääsääntöisesti ryhmän lukumäärä ei ollut täynnä, mutta haastattelujen edetessä ilmeni, että kahdessa ryhmässä oli alle 3-vuotiaita lapsia, joiden olemassaolo ryhmässä oli laskettu 3 vuotta täyttäneiden suhdeluvun mukaan. Ryhmät, joissa oli alle 3-vuotiaita lapsia, olivat laskennallisesti täynnä. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Ryhmissä olevat lapset ja kasvattajat.

lapset/sallittu määrä	alle 3-vuotiaat	3–5-vuotiaat	aikuisten määrä ryhmässä	+ avustajat ja lisäkadet
19/24	on pieniä	on isoja	3	Ryhmäavustaja
22/24	5	17	3	avustaja aamuisin 1h, iltapäivisin 2h
22/24	0	22	3	työllistetty henkilö 4h/pvä
22/24	0	22	3	ei avustajaa
17/21	0	17	3	aamupäivällä työko-keilija
19/21	0	19	3	ei avustajaa
15/16	0	15	2	ei avustajaa
17/21	0	17	3	ei avustajaa

Haastateltavista puolet kertoi suhdeluvun ylittyvän päivittäin. Haastavimmat ylitykset tapahtuivat aamuisin ja iltapäivisin perustuen työvuoroihin, sekä lastentarhanopettajan tai lastenhoitajan suunnittelu- tai palaveriaikoihin. Myös sairauslomat aiheuttivat suhdeluvun ylitystä ryhmässä. Henkilökunnan vajeusta pyrittiin paikkaamaan kiertävillä kasvattajilla, sijaisilla sekä talon omalla henkilökunnalla.

Onhan se niin kuin semmosta tosi turhauttavaa, mul oli esimerkiksi yks päivä semmonen tilanne..meillon muutama aika semmonen tulinen tapaus ja ehkä itekin on nyt vielä vähän sellanen, mutta on ollut esim sellanen tilanne, että mä oon ollu yksin jostain syystä, että toinen ryhmän aikuinen on esimerkiksi, jos on päässyt vaikka kotiin ja toinen on jossain palaverissa ja siteen vain tuntuu, että sattuu ja tapahtuu kaikkea ja sitten tota vielä yks äiti tuli hakeen juuri itkenyttä lasta ja sitten mun

piti jakaa välipala ja sitten sitä ja siten tätä ja tuota ja sitten mielti vain, että miten tän nyt..musta tuntuu, että mullon tässä vielä yleisöä, että miten mä tän luovin ja toinen huutaa siellä ja mennyt omaan lokeroonsa siellä..kaivautunut..ja huutaa ja raivoo ja sitten mieltii, että mitenkä mä nyt tän priorisoin tässä, että se, että mulla on tuolla yli 10 lasta välipalalla vai sitten se äiti, joka tuolla odottaa sitä yhtä kiukuttelevaa lasta vai tää joka huutaa kurkku suoraan, että ota syliin, ota syliin..niin sitten mä vain jotenkin yritin niin kuin joka puolelle vähän revetä ja sit sanoin, että nyt sun täytyy saada ne vaatteet päälle ja tota tuut sit hetkeks syliin ja sit mä yritin jakaa niin kuin hän oli mun sylissä, niin yritin jakaa siin sit sitä välipalaa. (Haastateltava 2.)

Jokaisen haastateltavan ryhmässä oli tuntiperusteisesti osa-aikahoidossa olevia lapsia, ja tämä saattoi joinakin päivinä vaikuttaa siihen, että suhdeluku ylittyi. Useimpien haastateltavien mukaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen 20 tuntiin viikossa kuormittaa päiväkotien toimintaa. Lasten vähäisen tuntimäärän vuoksi hoitopäivät ovat usein rikkonaisia, sillä lapset tulevat ja lähtevät pitkin päivää. 20 tuntia hoidossa olevat lapset kuormittavat lähinnä tiistai, keskiviikko ja torstaipäiviä.

Sit meil on ollut viime vuosina, et meit oli 23 pääluku, mutta sitte, ku on vapaapäiväläisiä ja kaksyöt tuntisia niin luotetaan siihen, et ne ei ole paikalla koskaan, mutta, kun ne oli paikalla samaan aikaan kaikki. Me viritellään sinne ruokapaikkoja ja sänkyjä ja heitellään lattialle patjoja. Siinä vaiheessa esimieskin tulee, et hyvänen aika, miten teil on tämän tilanne nyt? Sanoin, että tää on vaan se, että me ollaan kaikki paikalla. (Haastateltava 5.)

Haastateltavat kokivat, että joidenkin lasten kohdalla hoito-oikeuden rajaaminen on hyvä asia, jolloin lapset eivät vietä hoidossa koko päivää seitsemästä viiteen silloin, kun toinen vanhempi on kotona. Toisaalta hoito-oikeuden rajaaminen nähtiin joidenkin lasten kohdalla huonona asiana, sillä joissakin tapauksissa lapsen olisi parempi viettää päivänsä hoidossa kuin kotona.

7.2 Avustajien tarve ryhmässä

Haastateltavilta kysyttiin, kokevatko he, että heidän ryhmässään on erityisen tuen tarvetta enemmän kuin resursseja on käytössä. Viiden haastateltavan mukaan heidän ryhmässään olisi tarvetta avustajalle muun muassa haastavan ryhmän ja erityistä huomiota tarvitsevien lasten vuoksi. Näistä viidestä yksi kertoi, että heidän

ryhmässään on erityisen tuen piirissä olevia lapsia ja yksi ryhmäavustaja. Haastateltava oli kuitenkin sitä mieltä, että tämän lisäksi ryhmässä olisi tarvetta kahdelle henkilökohtaiselle avustajalle. Haastateltavat kokivat, että avustajasta olisi hyötyä muun muassa tilanteissa, jolloin kasvattaja joutuu poistumaan erilliseen tilaan lapsen kanssa rauhoittaakseen lasta. Näissä tilanteissa lapset eivät jäisi ilman kasvattajaa.

Kolmesta haastateltavasta yksi kertoi, että avustajalle ei ole tarvetta, mikäli ryhmä pysyy tällaisena, että on 17 lasta ja 3 kasvattajaa. Toinen haastateltavista kertoi, että avustajan tarvetta ei ole, mutta pohti kuitenkin, olisiko ryhmäavustajasta parantamaan ryhmän tilannetta, sillä hänellä ei ole kokemusta ryhmäavustajan kanssa työskentelystä. Kolmas haastateltavista puolestaan pohti ryhmäavustajan tarpeellisuutta, mutta hänen mielestään isommat haasteet ovat siinä, miten aikuiset sitoutuvat työhönsä ja omalla käytöksellään vaikuttavat lasten toimintaan.

7.3 Vaihteleva pienryhmätoiminta

Haastateltavilta kysyttäessä pienryhmätoiminnasta ja siihen liittyvistä käytänteistä selvisi, että pienryhmätoiminta on hyvin erilaista eri paikoissa. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Pienryhmätoiminta.

	säännöllistä	epäsäännöllistä	joka päiväistä	viikottaista	kiinteät ryhmät	vaihtuvat ryhmät	kasvattaja vaihtuu
haastateltava	x		x		x		x
haastateltava	x		x		x		x
haastateltava	x		x			x	x
haastateltava		x		x	x		
haastateltava	x		x		x		
haastateltava		x		x	x		x
haastateltava	x		x			x	x
haastateltava		x	x			x	x

Pienryhmätoiminta on jokaisen tutkimukseen osallistuvan haastateltavan työssä käytössä. Yli puolet haastateltavista kertoi pienryhmätoiminnan olevan säännöllistä ja jokapäiväistä. Pienryhmätoiminta oli yleensä aamupäiviin perustuvaa ja toimintatuokiokeskeistä. Kaksi haastateltavaa kertoi pienryhmätoiminnan olevan kokopäiväistä ja kahden haastateltavan mukaan pienryhmätoimintaa oli hankala toteuttaa kasvattajien sitoutumattomuuden vuoksi. (Taulukko 2.)

Me pyritään olemaan mahdollisimman pienissä ryhmissä joka tilanteessa. Kaikki siirtymä, kaikki toiminta, mitä tehdään niin pienissä ryhmissä. (Haastateltava 7.)

Meille on osittain pienryhmätoiminta käytössä, sillä lailla, että sanotaan nyt vanhalla nimellä, että toimintahetki, niin silloin jaetaan lapset mutta muuten ollaan niin ku yhdes ja sitte esimerkiksi ulos lähtö, niin silloin mennään vähä kerralla, pöytäkunnittain tai milloinki sitte sopii. (Haastateltava 8.)

Pienryhmien muodostukseen käytetään erilaisia jaotteluja. Ryhmiä muodostetaan muun muassa toiminnan tai iän mukaan, joko niin, että saman ikäiset ovat omassa ryhmässään tai niin, että ryhmässä on vanhempia ja nuorempia. Eri-ikäisten lasten ryhmässä nuoremmat oppivat taitoja vanhemmilta lapsilta ja vanhemmat lapset kokevat itsensä tärkeäksi auttaessaan nuorempia ryhmän lapsia.

Osan haastateltavien mukaan, pienryhmätoiminta mahdollistaa intensiivisemmän vuorovaikutuksen lasten ja kasvattajien välillä. Nämä haastateltavat kokivat, että pienryhmätoiminnan aikana pystyy antamaan yksilöllisempää huomiota ja fyysistä läheisyyttä sekä juttelemaan päivän kuulumisista tai asioista.

Tunne-elämän ja erityistarpeiden huomioimisesta kysyttäessä suurin osa haastateltavista koki, että lasten tunteisiin ja erityistarpeisiin ei pysty vastaamaan edes pienryhmätoiminnan aikana niin hyvin, kuin pitäisi. Haasteeksi koetaan ryhmässä olevien lasten lisääntyneet tuen ja ohjauksen tarpeet.

Kyllä se niin on välillä, että se on sitä, että kun vain selvitään siitä päivästä. Että ei välttämättä jokaisesta lapsesta osaa sanoa niin kuin, jos joku kysyy, että mitä se nyt on, kuinka...haluaisin tehdä vähän toisella tapaa. (Haastateltava 8.)

7.4 Omahoitajuuden merkitys

Kiintymyssuhdetta tarkasteltaessa kysyimme haastateltavilta omahoitajuuden merkityksestä. Haastateltavista vain yksi kertoi omahoitajuuden olevan käytössä. Haastateltava kertoi, miten omahoitaja vastaanottaa uuden perheen lapsen aloittaessa päiväkotiryhmässä sekä on enemmän tekemisissä lapsen asioissa kodin ja päiväkodin välillä. Suurin osa haastateltavista ei pitänyt omahoitajuutta tärkeänä. He perustelivat kantaansa sillä, että kaikkien kasvattajien kuuluu olla yhtä tärkeitä jokaiselle lapselle. Negatiivisena asiana nähtiin myös lapsen mahdollinen kiintyminen omaan hoitajaansa.

Haastateltavat toivat esille omahoitajuuden sijaan vastuukasvattajan käsitteen. Vastuukasvattajan tehtäviin kuuluu hoidon aloitus, yhteistyö vanhempien kanssa, sekä vastata esimerkiksi lapsen neuvolapapereiden täytöstä.

En pidä tärkeänä, koska kaikkien olisi hyvä olla yhtä tärkeitä toisillensa (Haastateltava 1).

7.5 Ryhmässä tapahtuva vuorovaikutus

Kaikki haastateltavat pitivät vuorovaikutusta tärkeänä, mutta silti vähän yli puolet haastateltavista kertoi, että heidän ryhmänsä aikuisten välinen vuorovaikutus ja ilmapiiri on hyvää. Hyvän vuorovaikutuksen ja ilmapiirin koettiin heijastuvan niin ryhmän aikuisiin, lapsiin kuin lasten vanhempiinkin.

Haastatteluissa ilmeni kahden lastentarhanopettajan vastauksissa, että ryhmän toiminta on helpompaa silloin, jos ryhmässä on toimiva tiimi kasvattajia. Toimivan tiimin lähtökohtana pidettiin työntekijöiden sitoutumista ja motivaatiota kasvatustehtävässä, mikä puolestaan heijastuu ryhmän kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Haastateltavat toivat esiin myös vuosia työtä tehneiden vakituisten työntekijöiden merkityksen ryhmän toiminnassa.

Haastateltavat, jotka kokivat ryhmän vuorovaikutuksen olevan puutteellista, olivat muiden tiimin kasvattajien kanssa toisillensa vielä vieraita uuden toimintakauden alussa. Yhteisiä sääntöjä ja tiimisopimuksia tekemällä pyrittiin helpottamaan ryhmän toimintaa.

Aikuisen ja lapsen välistä kahden keskistä vuorovaikutusta kysyttäessä suurin osa haastateltavista kertoi, että varsinaista kahden keskistä aikaa ei löydy joka päivä. Kahdenkeskisiä hetkiä olivat lähinnä pukeutumistilanne, ruokailu ja päivälevolle meno. Useamman haastateltavan kommentteissa esiintyi lausahdus, pieni hetki. Yksi haastateltavista koki kahdenkeskisen ajan olevan ”sellainen ohikiitävä hetki”

Yli puolet haastateltavista pyrki siihen, että jokainen lapsi tulisi päivän aikana huomioiduksi. Yhden haastateltavan mukaan pienikin huomionosoitus voi olla lapselle merkityksellinen. Toinen haastateltava taas pohti hiljaisten ja rauhallisten lasten huomioimista.

Vois sanoa, että jos oikein pitäis kirjaa, niin jokainen lapsi tulee käytyä päivän aikana läpi, vaikka edes pienellä sanan vaihdolla. Vaikka se olis aika pientä silti, niin sekin voi olla sitte suurta se pieni. (Haastateltava 1.)

Kyllä mä haluan siihen uskoa, että jompikumpi meistä työntekijöistä niin kuin jossain kohti lapsen päivää, ja et just ne hiljaseimmat tai ne, jolla ei ole kieltä tulis huomioitua. Kyllä ne äänekkäimmät tai haastavimmat lapset tai ne, jotka tulee koko ajan iholle, vievät sitä tilaa, energiaa ja ihan fyysisesti yhden aikuisen. (Haastateltava 6.)

7.6 Pedagoginen toiminta ja lapsen osallistaminen

Pedagogista suunnittelua ja toimintaa kysyttäessä kolme haastateltavaa kertoi suunnittelevansa ryhmässä tapahtuvan pedagogisen toiminnan ja käyvänsä suunnitelmat läpi yhteisessä tiimipalaverissa. Viisi haastateltavaa puolestaan suunnittelee toiminnan yhdessä tiimin muiden kasvattajien kanssa. Yksi haastateltava näistä viidestä mainitsi, että heidän ryhmänsä pedagoginen toiminta perustuu myös päiväkodissa syksyisin ja keväisin, pidettyihin tiimi-iltojen sovittuihin suuriin linjoihin ja sopimuksiin. Jokainen haastateltavista ilmaisi vastaavansa ryhmänsä pedagogisesta toiminnasta. Haastateltavista yksi kertoi lisäksi tiimin kasvattajien kesken jaetuista vastuualueista, jolloin lastenhoitajien vahvuudet pääsevät oikeuksiin. Tämä helpottaa myös haastateltavan lastentarhanopettajan kirjallisten työtehtävien hoitoa. Haastateltavista yksi toi esiin heidän pedagogisen toiminnan suunnittelussaan, lasten keskuudessa nousseiden ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden huomioimisen.

Haastateltavista jokainen kertoi jokaisen ryhmänsä tiimin kasvattajan osallistuvan suunnitellun ja pedagogisen toiminnan toteutukseen.

Puolet haastateltavista totesi, että lasten osallistamista on paljonkin heidän työsäään. Haastateltavien mukaan lapset voivat esimerkiksi valita leikkinsä ja leikkipaikkansa itse. Kasvattajat havainnoivat, keskusteleivat ja kyselevät lapsia kiinnostavista asioista, joita mahdollisuuksien mukaan lähdetään jatkokehittämään ja toteuttamaan. Useissa ryhmissä oli käytössä myös lasten kokoukset.

Meillä on lasten kokouksia, joissa äänestetään niin, että muut ei näe, erilaisia asioita. Tällöin kukaan muu ei näe tai kuule toistensa valintaa, eikä pysty vaikuttamaan toistensa päätökseen. Näitä päätöksiä sitten toteutetaan. Kokouksissa pidetään pöytäkirjaa, jonka sitten kaikki allekirjoittaa. Sitten keskustellaan lasten kanssa ja havainnoidaan, että mikä on päivän sana ja tartutaan siihen. Sitten, jos lapsi haluaa jostain tietää, niin aletaan ottaa selvää asiasta. (Haastateltava 8.)

Loput haastateltavista totesivat, että osallisuutta on vielä hyvin pienissä määrin ja kasvattajat kaipasivat itsekkin tukea osallisuus-käsitteen kanssa. Haastateltavat miettivät osallisuuden kehittämistä, sillä on paljon asioita, jotka ovat aikuisen keksimiä, ja joista lapsi voi lopulta valita.

Aika vaikeeksi käsitettäväksi koko osallisuuden käsite. Aattelen, että kun se on niin ku muutakin kuin sitä, että lapset saa ny päättää. (Haastateltava 3.)

7.7 Yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelmista keskusteltaessa selvisi, että jokainen haastateltava vastaa lapsen varhaiskasvatuskeskusteluista, joissa tehdään lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu). Kolme haastateltavaa kertoi pitävänsä yksin kaikki ryhmänsä varhaiskasvatuskeskustelut lapsen huoltajien kanssa. Loput haastateltavista totesivat, että myös muut ryhmän kasvattajat pitävät keskusteluja. Useimman haastateltavan mukaan ennen vasu-keskustelua keskustellaan yhdessä tiimin kasvattajien kanssa lapsen tilanteesta niin, että koko ryhmän kasvattajilla on sama näkemys lapsen kasvusta ja kehityksestä.

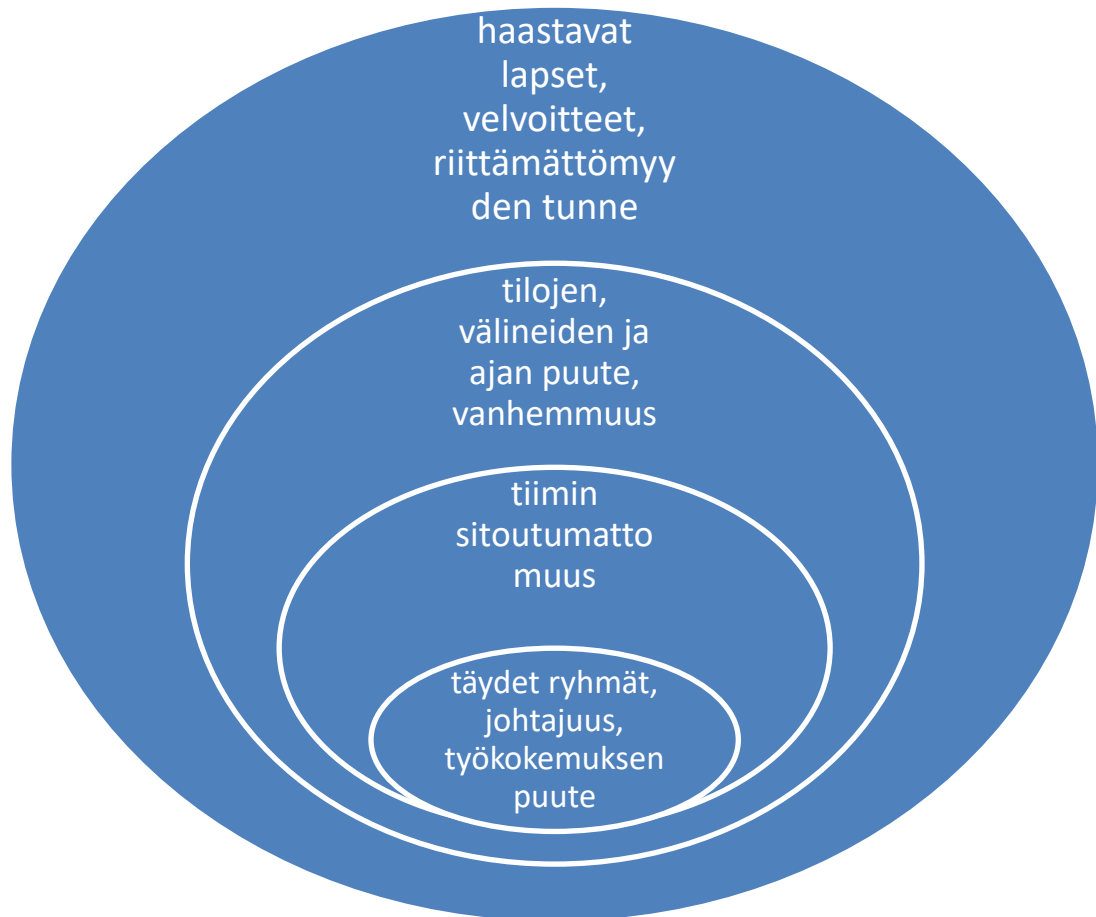
Haastateltavista puolet pitävät vasu-keskustelut kerran vuodessa ja tarvittaessa useammin. Loput haastateltavista puolestaan pitävät vasu-keskustelut syksyisin ja arvioinnin keväällä. Keskustelut pyritään kaikkien haastateltavien mukaan toteuttamaan hoitopäivän aikana.

7.8 Työn kipukohdat

Kysyimme haastateltavilta heidän työhönsä liittyviä kipukohtia. Merkittävimmiten ki-pukohdiksi mainittiin haastavat lapset, erilaiset velvoitteet sekä riittämättömyyden tunne. Haastavista lapsista puhuttaessa huolta aiheuttivat lasten levoton käytös, leikkitaitojen puute sekä lapset, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Velvoitteista puhut-taessa tuli esiin uuden vasun velvoitteiden lisäksi muita kuntakohtaisia päätöksiä esimerkiksi erilaisista projekteista, joita toteutetaan työn ohessa. (Kuvio 1.)

Velvoitteita tulee koko ajan lisää ja sitten ei pysty vastaamaan niihin kaikkiin. Uusia hienoja juttuja tulee tulee koko ajan, kaikki laadun arvi-oinnit oli yhteen aikaan ja kaikki tämmöset, mut sit se jää jo sanahe-linäksi ja taas tuleekin jo seuraava projekti. (Haastateltava 2.)

Puolet haastateltavista nimesi yhdeksi kipukohdaksi riittämättömyyden tunteen. Riit-tämättömyyden tunne koostui ajan, työvälineiden ja tilojen puutteesta sekä rajalli-suudesta vastata lasten erilaisiin tarpeisiin. Haastatteluissa esiintyi myös paljon kes-kustelua tämän päivän vanhemmuudesta. Haastateltavien mukaan lasten kasvatus-taidot ovat monella vanhemmalla hukassa. Kipukohdiksi mainittiin myös tiimin kas-vattajien sitoutumattomuus omaan työhön, johtajuus, täydet ryhmät sekä työkoke-muksen puute. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Lastentarhanopettajan työn kipukohdat.

7.9 Lastentarhanopettajien näkemyksiä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta

7.9.1 Laadukkaan varhaiskasvatuksen tavoittaminen

Halusimme selvittää haastateltavilta, kokevatko he tavoittavansa laadukkaan varhaiskasvatuksen omassa työssään. Ainoastaan yhden haastateltavan mielestä hänen työssään toteutuu laadukas varhaiskasvatus. Loput haastateltavista kokevat tavoittavansa laadukkaan varhaiskasvatuksen joskus hyvinä päivinä tai hetkittäin. He pyrkivät toiminnassaan saavuttamaan laadukkaan toiminnan, mutta laadukkuuteen vaikuttavat heidän mielestään alentavasti ympärillä olevat puitteet sekä lapsilla olevat haasteet. (Kuvio 2.)

No kyllä yritys siihen on kova, mut kyllä niitäkin päiviä joukkoon mahtuu, kun päivästä on vain yritetty selviytyä. (Haastateltava 3.)

No hetkittäin ehkä just näissä pienemmissä ryhmissä sitte, jos ehtii tosiaan suunnittelemaan omaa toimintaa niin sitte ehkä tuntuu siltä, jos joku juttu on mennyt hyvin. Mutta tällä hetkellä se ei juuri laadukkuudelta tunnu. (Haastateltava 1.)

7.9.2 Laadukas varhaiskasvatus lastentarhanopettajan näkökulmasta

Kuvio 2. Lastentarhanopettajien laadukas varhaiskasvatus.

Haastateltavien näkemys laadukkaasta varhaiskasvatuksesta on hyvin yhtäläinen. Heidän mielestään laadukas varhaiskasvatus perustuu pieneen ryhmäkokoon ja siihen, että aikuisella olisi tarpeeksi aikaa lapsen aitoon kohtaamiseen sekä toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Haastateltavien mukaan laadukkaan varhaiskasvatuksen tulee olla myös rauhallista ja turvallista yhdessä puuhastelua. (Kuvio 2.)

Lasta huomioivaa, lämmintä, aitoa. Sitte mä tykkään, kun puhutaan siitä pedagogisesta rakkaudesta. On tärkeää, että millaiset kädet sitä lasta hoitaa. (Haastateltava 6.)

Ryhmäkokojen pienuus, jolloin olisi enemmän aikaa yhdelle lapselle. Vuorovaikutus on kaiken A ja O, jonka tulisi olla lämmintä ja hyvää sekä lapsilähtöistä. Ei olisi mitään kiireen tuntua. (Haastateltava 3.)

7.9.3 Ihanteellinen ryhmäkoko

Haastateltavien ajatuksia varhaiskasvatuksen laadukkuudesta kartoitettiin myös ihanneryhmäkoko tiedustelemalla. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta, joka vastasi 16, kaikki muut haastateltavat kertoivat ihanneryhmäkooksi 15 kolme vuotta täyttänyttä lasta, eli viisi lasta yhtä kasvattajaa kohden. Haastateltavat kommentoivat myös alle kolmevuotiaiden lasten sopivaa ryhmäkokoja, mikä suurimman osan mielestä on kolme alle kolmevuotiasta lasta kasvattajaa kohti. Keskusteluissa ilmeni myös, että kolmevuotiaita lapsia voisi olla enintään viisi yhtä kasvattajaa kohden, sillä kolmevuotiaat tarvitsevat vielä enemmän yksilöllisempää ohjausta kuin neljä ja viisivuotiaat.

No ainaki se pitää olla hallittavissa. Jos niin ku mä ehkä saisin määrittää, niin maksimissaan yhdellä aikuisella saisi olla viisi yli kolmevuotiasta ja ei missään nimessä neljää alle kolmevuotiasta. (Haastateltava 7.)

Mull on ollut täs muutaman vuoden seitsemän neljäviisivuotiasta ja on aivan eri asia, että viime vuonna oli siinä niitä kolmevuotiaita pikkusen enemmän, niin kyl me koettiin, et semmonen neljä max viis, siinä käydään vessassa ihan eri tyylillä ja syödään eri tyylillä. (Haastateltava 5.)

7.10 Varhaiskasvatuksen suunta

Tiedustelimme haastateltavilta mielipidettä siitä, mihin suuntaan heidän mielestään varhaiskasvatus on uudistusten myötä menossa. Puolet haastateltavista oli sitä mieltä, että varhaiskasvatus on menossa parempaan suuntaan. Nämä lastentarhanopettajat perustelivat näkökantansa muun muassa sillä, että toimintaa kehitetään

pedagogisesta näkökulmasta lapsilähtöisemmäksi. Mediakasvatus ja liikunnan lisääntyminen koettiin uudistuksissa erittäin positiivisiksi asioiksi.

Että se ei oo mejän aikuisten käsissä vaan meidän toiminta on lasten käsissä ja me lähdetään sitten kehittämään sitä pedagogisesti, mitä lapset haluaa. Ja oikeesti otetaan ne lapset huomioon ja tutustutaan erilaisiin sähköisiin välinein erilaisiin juttuihin. Tulee mukaan mediakasvatus, mikä on hyvä juttu. (Haastateltava 7.)

Loput haastateltavista sen sijaan oli sitä mieltä, että varhaiskasvatus on menossa huonompaan suuntaan.

Kyllä se on niin, että vaatimukset lisääntyy ja resurssit pienenee. Ryhmäkokoja kasvatetaan ja sitte työaika pidennetään. Ei ihan niin kuin asiat kohtaa. (Haastateltava 4.)

Se on menossa hektisyyteen. Vaatimukset kasvaa, mut resurssit ei. Arki on kauheeta tasapainoilua. (Haastateltava 6.)

7.11 Työn ja vapaa-ajan tasapaino

Halusimme selvittää haastateltavilta työn kuormittavuutta kysymällä heiltä, miten iso osa työ on haastateltavan elämää. Lähes kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta kokivat työn olevan iso osa elämää, jopa liian iso. Työajan riittämättömyys sai aikaan sen, että haastateltavat kokivat tekevänsä paljon työhön liittyvää ajatustyötä vapaa-ajallaan. Jokaisen haastateltavan puheista nousi esiin huoli suunnitteluajan toteutumattomuudesta työpäivän aikana.

Mä oon pyrkinyt siihen ihan tietoisesti, et mä rajoitan sitä, et se työ pysyis työpaikalla. Käytännössä työminuutit ei riitä siihen kaikkeen. (Haastateltava 5.)

Työuran alussa toin työt kotiin ja välillä olin tosi loppu, kun en päässy siitä oravanpyörästä irti. Mietin liikaa asioita ja yritin pelastaa kaikki lapset. Nyt olen oppinut siihen, että työ on työ ja sen työn jättää pääsääntöisesti töihin. (Haastateltava 7.)

Lopuksi kysyimme haastateltavilta, mitkä asiat voimaannuttavat heitä jaksamaan työssä? Haastateltavat nostivat tärkeimmäksi voimaannuttavaksi asiaksi työkaverit

ja tiimin. Muita tärkeitä tekijöitä työssä jaksamiseen olivat harrastukset, perhe ja onnistumisen kokemukset työssä.

8 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla ja eduskunnan tekemillä päätöksillä on pyritty tekemään merkittäviä uudistuksia varhaiskasvatuksessa. Positiivisia asioita ovat pyrkimykset yhteneväisiin ja tasalaatuisiin varhaiskasvatuspalveluihin valtakunnallisesti. Yhteisten uusien linjojen asettautuminen toimintaan vie kuitenkin tapansa mukaan vuosia.

Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan 1.8.2016 voimaan tullut ryhmäkoon nosto varhaiskasvatuksessa ei ole yksinään vaikuttanut työn laadukkuuteen, koska ryhmät eivät ole pääsääntöisesti täynnä. Lastentarhanopettajien näkemysten mukaan varhaiskasvatuksen laadukkuuteen vaikuttaa ryhmäkoon lisäksi myös monet muut asiat. Uuden varhaiskasvatustlain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tuomat uudistukset yhdessä ovat lisänneet lastentarhanopettajien työmäärää.

Yhtenä merkittävänä tekijänä pidetään kasvattajien ja lasten suhdeluvun ylityksiä ryhmissä päivittäin. Nämä ylitykset tapahtuvat usein aamuisin ja iltapäivisin perustuen työvuoroihin, sekä lastentarhanopettajan suunnittelu- ja palaveriaikoihin tai sairauslomiin. Subjektiviisen päivähoito-oikeuden rajaamisella sekä lasten osa-aikahoidolla on myös vaikutuksia suhdeluvun ylityksiin. Oulun yliopiston selvityksen tulokset osoittivat myös, että työntekijät ja vanhemmat pitivät huonona asiana lapsiryhmän suurta vaihtuvuutta (Puroila & Kinnunen 2017, 2).

Tutkimuksessa selvisi, että useammassa ryhmässä on tarvetta ryhmäavustajalle tai henkilökohtaiselle avustajalle, vaikka ryhmät eivät olleet täynnä. Avustaja katsottiin tarpeelliseksi ryhmän haastavuuden vuoksi.

Pienryhmätoiminnasta ilmeni, että sitä järjestetään hyvin eri tavoin. Pienryhmätoiminta on yleensä jokapäiväistä ja säännöllistä, mutta eroja on ryhmien muodostamisessa. Pienryhmätoiminnan aikana lastentarhanopettajat kokevat pystyvänsä huomioimaan lapsia yksilöllisemmin ja antamaan enemmän fyysistä läheisyyttä, siltä he kokevat, että lasten tunteisiin ja erityistarpeisiin ei pysty vastaamaan edes pienryhmätoiminnan aikana. Ahosen (2015, 171–172) tutkimuksessa ilmeni myös, että

levotonta käyttäytymistä oli vähemmän pienessä ryhmässä, sillä pienryhmässä oleva ärsykkeiden määrä on pienempi.

Kiintymyssuhdetta tarkasteltaessa käytetään omahoitajuuden käsitteen sijaan vastuukasvattajaa, joka huolehtii esimerkiksi uuden lapsen vastaanottamisesta, yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä erilaisten lomakkeiden täytöstä. Kukaan ei pitänyt omahoitajuutta tärkeänä asiana. Viitala (2015, 59) tutkimuksessaan tuo kuitenkin esiin, miten omahoitajuudesta olisi hyötyä lapsen turvallisuuden tunteelle.

Vuorovaikutusta pidetään erittäin tärkeänä kaikkien ryhmässä olevien henkilöiden välillä. Silti lapsen ja kasvattajan kahdenkeskiselle vuorovaikutukselle ei löydy aikaa työn moninaisten työtehtävien sekä ryhmän haastavuuden vuoksi. Surakka (2013, 81) tutkimuksessaan toteaa, miten lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksellisissa tilanteissa lapsi sanoittaa tunteitaan huomattavasti enemmän kuin lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Hyvän vuorovaikutuksen koetaan heijastuvan ryhmän aikuisiin, lapsiin sekä huoltajiin. Toimivaa, vuorovaikutuksellista sekä sitoutunutta tiimiä pidetään ryhmän kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lähteenä.

Lastentarhanopettaja vastaa ryhmänsä pedagogisesta toiminnasta, mutta suunnittelee pääasiassa toiminnan sekä toteutuksen yhdessä tiiminsä kanssa. Toimintaa voi myös järjestää tiimin kasvattajien kesken siten, että vastuualueita jaetaan, jolloin lastenhoitajien vahvuudet pääsevät oikeuksiin ja samalla lastentarhanopettajalla jää enemmän aikaa kirjallisten työtehtävien hoitoon. Pedagogista toimintaa suunniteltaessa vain yhdessä ryhmässä otetaan huomioon lasten keskuudessa nousseet ajatukset ja mielenkiinnon kohteet.

Lasten osallisuutta toteutetaan havainnoimalla, keskustelemalla ja kyselemällä lapsilta heitä kiinnostavista asioista. Joissakin ryhmissä lapsia osallistetaan lasten kokouksilla. Osallisuus käsitteen koetaan olevan vielä hyvin epämääräinen, koska ideat ovat usein aikuisten keksimiä, joista lapsi voi lopulta valita.

Lastentarhanopettaja vastaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Ennen varhaiskasvatuskeskustelua käydään yhdessä tiimin kasvattajien kanssa keskustelu yhteisestä näkemyksestä lapsen kasvusta ja kehityksestä. Osa lastentarhanopettajista pitää yksin kaikki varhaiskasvatuskeskustelut, ja osassa ryhmiä myös muut kasvattajat pitävät keskusteluja. Varhaiskasvatussuunnitelmia tehdään osassa ryhmiä

syksyisin ja osassa suunnitelmia tehdään syksyisin ja päivitetään keväisin. Jokaisessa ryhmässä suunnitelmia päivitetään tarpeen mukaan.

Lastentarhanopettajan työssä on useita kipukohtia. Merkittävimmät kipukohdat ovat haastavat lapset ryhmässä, riittämättömyyden tunne sekä uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja yksittäisten kuntien tuomat velvoitteet. Työn kipukohtia ovat myös tilojen ja välineiden rajallisuus, ajan puute sekä se, että vanhemmuuden koetaan olevan hukassa. Näiden asioiden vuoksi lastentarhanopettajat eivät koe tavoittavansa laadukasta varhaiskasvatusta. Myös Oulun yliopiston julkaisemassa selvityksessä työntekijät kokivat levottomuuden, melun, tilojen ahtauden ja vaaratilanteiden lisääntyneen samaan aikaan, kun heidän mahdollisuutensa lasten yksilölliseen huomioimiseen on vähentynyt. (Puroila & Kinnunen 2017, 2.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen tulisi olla lastentarhanopettajan näkemyksen mukaan turvallista, suunnitelmallista, tavoitteellista, lapsilähtöistä, rauhallista, lasta huomioivaa, lämmintä, aikuisen aikaa riittävästi, aitoa kohtaamista, kiireettömyyttä ja yhdessä puuhastelua pienessä ryhmässä. Lasten ja kasvattajien välisellä suhdeluvulla on merkitystä varhaiskasvatuksen laatuun lastentarhanopettajan näkökulmasta. Oulun yliopiston selvityksen perusteella tutkijaryhmä ehdottaa kiireellisiä toimenpiteitä ryhmäkokojen sääntelyn uudistamiseksi (Puroila & Kinnunen 2017, 2). Tutkimuksessamme haastateltavien lastentarhanopettajien mukaan suhdeluvun tulisi olla alle kolmevuotiaiden ryhmässä kolme lasta yhtä kasvattajaa kohden, sekä viisi kolme vuotta täyttänyttä lasta yhtä kasvattajaa kohden. Tämä tukee Hännisen (2017, 40) tutkimusta siitä, että pienemmässä ryhmässä on parempi mahdollisuus toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatus on osittain kehittymässä sekä hyvään että huonoon suuntaan. Hyvää on se, että toiminta on pedagogisesti uudistumassa lapsilähtöisemmäksi, mukaan lukien liikunnan lisääntyminen sekä mediakasvatus. Huonoa on se, että vaatimukset lisääntyvät ja resurssit pienenevät.

Lastentarhanopettajan työ on kuormittavaa ja se on myös iso osa työntekijän henkilökohtaista elämää. Työajan riittämättömyys vaatii paljon työhön liittyvää ajatus-työtä myös vapaa-ajalla. Työkavereilla, tiimillä ja onnistumisen kokemuksilla on

suuri merkitys lastentarhanopettajien voimaantumisessa. Tärkeitä asioita ovat myös perhe ja harrastukset.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimustuloksista nousseita ajatuksia

Tutkimustuloksia pohtiessa mitään täysin uutta ei noussut esiin. Haastatteluissa esiintyi kuitenkin paljon mielenkiintoisia asioita ja sitä myötä paljon kysymyksiä sekä uutta pohdintaa.

Varhaiskasvatuksen uudistukset ovat vaikuttaneet suuresti kasvattajien arjen työhön. Pohdimme Suomen päättäjien ajatuksia suurentaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja, koska kasvatusalan ammattilaiset ja Opetusalan Ammattijärjestö on muistuttanut siitä, miten YK:n lapsen oikeuksien komitea on jo vuonna 2011 suositellut pienentämään Suomessa päiväkotiryhmien ryhmäkokoja ja lisäämään henkilöstöä (Tikkanen 18.12.2017.) Mielestämme päättäjien tekemät päätökset eivät tue millään tavalla kasvatusalan ammattilaisten yhteisiä näkemyksiä kyseisestä asiasta.

Hämmästyimme, että ryhmät eivät olleet varsinaisesti pääluvullisesti täynnä, mutta lasten ja aikuisten välisiä suhdeluvun ylityksiä tapahtui silti päivittäin. Meitä mietityttää se, miten ylityksiä saisi vähennettyä. Mietimme, että olisiko eri ryhmien kasvattajien intensiivisemmällä yhteistyöllä jonkinlaista merkitystä tilanteeseen ja pitäisikö eri ryhmien kasvattajien ottaa enemmän vastuuta ja tiedustella naapuriryhmien suhdeluvun tilanteesta, jos omassa ryhmässä on väljyyttä. Pohdimme myös, että nykypäivän vaativa työelämä pakottaa hoitolapsia olemaan pitkiä päiviä hoidossa, joten riittäkö kasvattajien työaika päiväkodissa kattamaan nämä vaatimukset. Joissakin päiväkodeissa on huomioitu tämä asia palkkaamalla kiertäviä sijaisia, jotka työskentelevät siellä, missä on tarvetta. Heräsi kuitenkin epäily, että nämä sijaiset saattavat paikata sairauslomia, jolloin sijaisen alkuperäinen tarkoitus jää toteutumatta.

Osa-aikahoidon lisääntyminen on tuonut päiväkotiryhmien toimintaan paljon ongelmia. Toiminta tuntuu olevan tällä hetkellä hyvin sekavaa, koska hoitolapsia tulee ja menee pitkin päivää. Työpäivän aikana ei tunnu olevan seesteistä aikaa, jolloin toiminta saataisiin rauhoitettua. Näyttää myös siltä, että pedagogisesti suunnittelut toi-

minnot painottuvat aamupäivään, jolloin lounaalle saapuvat lapset jäävät suunnittelun toiminnan ulkopuolelle. Lasta ajatellen, tekeekö osa-aikahoito lasten arjesta rikkonaisempaa ja tukeeko osa-aikahoito lapsen säännöllistä päivärytmiä. Mietimme, miten näille lapsille pystyttäisiin toteuttamaan samat toiminnot, kuin kokopäivähoi-dossa oleville lapsille. Pohdintaa aiheutti myös subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen. Oman kantansa asiaan on sanonut myös lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila, jonka mielestä jokaisella lapsella täytyy olla yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen riippumatta perhetaustasta (Jaalamaa 14.3.2017). Subjektiivisella päivähoito-oikeuden rajauksella on pyritty hakemaan moneen asiaan etuja, mutta mah-taisiko tällä olla kuitenkin enemmän haittaa kuin hyötyä. Emme ymmärrä, miten yh-teiskunta voi eriarvoistaa kansalaisia heti lapsuudesta lähtien siten, että toisen van-hemman ollessa kotona, perheen lapset pääsevät osalliseksi varhaiskasvatukseen vain esimerkiksi kaksi kertaa viikossa. Emme käsitä, miten tällainen kahtena päi-vänä viikossa tapahtuva toiminta voi tukea lapsen iän ja kehityksen mukaista koko-naisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia (vrt. L 8.5.2015/580), sekä lasten vä-lisiä kaverisuhteita ja niiden muodostumista tai yhteenkuuluvuuden tunnetta. Turva-taanko tällä tavoin lapselle yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu (vrt. Opetushal-litus 2016, 17)?

Vaikka haastateltavien ryhmät eivät olleet laskennallisesti täynnä, ryhmissä oleva avustajan tai avustajien tarve oli ilmeinen haastateltavien mukaan. Jokaisessa ryh-mässä tuntui olevan paljon haastetta ja apukäsille kuulosti olevan erityisen suuri tarve. Mielenkiintoista oli se, että vaikka tarve oli suuri, vain yhdessä ryhmässä oli kokopäiväinen ryhmäavustaja. Ihmettelemme, miksi avustajia ei ole enemmän, jos apua tarvitaan vai onko niin, että kunnilla ei ole taloudellisesti varaa palkata ryhmiin avustajia. Ajattelimme, että lasten haasteisiin vastaaminen olisi varhaiskasvatuk-sessa taloudellisesti edullisempaa kuin se, että ongelmat siirtyvät varhaiskasvatuk-sesta kouluelämään.

Suurta pohdintaa meissä aiheuttivat lasten lisääntyneet haasteet. Väestöliiton jul-kaisema Ammattikasvattajan kielletyt tunteet (2013, 73) teoksen mukaan lapsiaines on muuttunut vuosi vuodelta haastavammaksi ja erityisen tuen tarvetta on tavalli-sissa ryhmissä entistä enemmän. Nämä lapset tarvitsevat yhden aikuisen läsnäoloa

koko päivän, jolloin tämän aikuisen työpanos on pois muilta ryhmän lapsilta. Pohdimme, miksi lapsilla tuntuu olevan tänä päivänä enemmän haasteita kuin 20 vuotta sitten. Tämä muutos voisi johtua meidän hektisestä elämän tyylistämme, vai olisiko meidän arjen toimintamme muuttunut niin paljon, että lapsilla ei ole enää päivisin samanlaista energiaa vievää tekemistä kuin ennen. Arkisesta elämästä on vuosien aikana kadonnut esimerkiksi tavalliset kodin ympärillä tapahtuvat askareet, joita on menneisyydessä tehty yhdessä vanhempien kanssa. Maailma on muuttunut tekemisen meiningistä hyvin suorituskeskeiseksi. Samaan aikaan vanhempien ja lasten välinen yhteinen aika on vähentynyt. Samoin sukupolvien ylittyvä perhekeskeisyys on muuttunut hyvin etäiseksi. Tällä on meidän mielestämme vaikutusta siihen, että nuorilla perheillä ei ole tukiverkostoja ympärillään, jotka antaisivat neuvoa, ohjausta ja tukea arkisissa tilanteissa. Tämän vuoksi uskomme, että monella nuorella perheellä on haasteita vanhemmuudessa. Tärkeää olisi tässä tilanteessa olla syyllistämättä vanhempia heidän tavoistaan toimia, koska asiat voivat olla hyvin moninaisia. Näkisimme, että varhaiskasvatuksessa olisi tilausta omalle perhetyöntekijälle tai varhaiskasvatuksen kuraattorille, jonka puoleen kääntyä pienimmässäkin asiassa ja joka pystyisi paremmin paneutumaan perheen eri tilanteisiin kokonaisvaltaisesti. Tällöin varhaiskasvattajat voisivat työskennellä täysipainoisesti omissa tehtävässään.

Olemme usein kuulleet yleisissä keskusteluissa puhuttavan, miten lasten haastavan käyttäytymisen syyksi oletetaan liiallista ajan käyttöä mediamaailman ympärillä. Vesterinen (2015, 15) tutkimuksessaan toteaa myös, että median parissa vietetty runsas aika voi pahimmallaan vaikuttaa negatiivisesti vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten suhteiden kehittymiseen, mikä puolestaan saattaa aiheuttaa haastavaa käyttäytymistä. Mieleemme nousi, onko lasten haastavan käytöksen siemenet kuitenkaan peräisin mediamaailmasta, koska suuri osa lapsista viettää pitkiä päiviä varhaiskasvatuksessa, joten voisiko haastavan käytöksen syynä olla lapsen viettämä pitkä päivä stressaavassa ympäristössä. Pohdimme myös ovatko aikuisten asenteet muuttuneet siten, että lapsen normaalit kehitysvaiheet ovat jotenkin unohduneet ja monet asiat luokitellaan haastaviksi, vaikka useat asiat ovatkin ihan normaalia. Mikkola ja Nivalainen (2009, 20) toteaa kuitenkin teoksessaan, miten aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle turvallista vuorovaikutusta, jossa lapsi voi testata ja kokeilla omia rajojaan.

Pienryhmätoiminnan osalta olimme yllättyneitä siitä, että toimintaa toteutetaan niin monella eri tavalla. Olimme ajatelleet, että toiminta on hyvin säännönmukaista ja kokopäiväistä, mutta suurimmaksi osaksi pienryhmätoimintaa järjestettiin hyvin toiminta- tai tuokiokeskeisesti. Pohdimme pienryhmätoiminnan vaikutuksia ja mahdollisuuksia arjen työssä. Ajattelemme, että kokonaisvaltaisella kiinteällä pienryhmätoiminnalla voitaisiin saada paljon positiivisia vaikutuksia arkeen. Säännöllisellä pienryhmätoiminnalla pystytään suojelemaan lasta liian suurelta vuorovaikutussuhteiden määrältä (Mikkola & Nivalainen 2009, 20) ja tällä tavoin voidaan tukea lasten välisiä sosiaalisia suhteita sekä tunnetaitoja. Uskomme, että tutussa ja turvallisessa pienryhmässä lapsella olisi paremmat mahdollisuudet oppia käsittelemään omia tunteitaan sekä harjoitella vuorovaikutustilanteita. Näemme myös, että pienryhmätoiminnalla on merkitystä lapsen kiintymyssuhteelle. Kiintymyssuhteen kannalta yllätyimme, että omahoitajuus ei ollutkaan enää käytössä vaan tilalle oli tullut uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä vastuukasvattaja -käsite, mikä ei meidän mielestämme ole lainkaan saman arvoinen asia. Näkisimme myös, että tutussa ja turvallisessa kiinteässä pienryhmässä voisi olla vähemmän haastavia tilanteita, kun ryhmässä ei olisi niin paljon vaihtuvuutta.

Positiivisena asiana tutkimuksesta selvisi, että jokainen haastateltava pitää vuorovaikutusta tärkeänä. Surullista kuitenkin on se, että kahdenkeskiselle vuorovaikutukselle ei tunnu löytyvän aikaa, vaikka lapsi tarvitsee viiteen ikävuoteen saakka paljon kahdenkeskistä aikaa aikuisen seurassa (Portaankorva 27.1.2014).

Lastentarhanopettajien ajanpuute nousi esille tutkimusta tehdessä useasti. Silti vain yksi lastentarhanopettaja oli organisoinut työnsä ja jakanut selkeästi vastuualueita muille kasvattajille. Mielestämme olisi hienoa, että päiväkodeissa kaikkien kasvattajien taidot ja vahvuudet huomioitaisiin omina vastuualueinaan suunnittelussa ja toiminnassa. Uskomme, että huomioimalla jokaisen kasvattajan vahvuudet työ olisi antoisampaa ja saisi työntekijän kokemaan työnsä entistä arvokkaammaksi.

Osallisuus on arjen työssä noussut merkittäväksi puheenaiheeksi uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä, vaikka mielestämme tämä ei ole täysin mikään uusi asia. Koemme, että tämä on osa-alue, johon tarvittaisiin ehdottomasti koulutusta ja yhteisten linjojen määrittämistä.

Suurta mielenkiintoa meissä herättivät tunteet siitä, että haastateltavat eivät mielestään tavoita laadukasta varhaiskasvatusta, ja että useamman mielestä varhaiskasvatus on menossa huonompaan suuntaan. Koemme, että tämä on merkittävä asia itse työlle sekä työhyvinvoinnille. Suurin yllätys haastatteluissa oli se, että lastentarhanopettajat toisistaan tietämättä, eri maakunnista huolimatta, vastasivat ihanne ryhmäkooksi noin 15 lasta ryhmää kohden. Tämä tukee myös teoriassa tuotujen, eri tahojen ja korkeasti koulutettujen ammattilaisten näkemyksiä pienestä ryhmäkoosta, jossa lapsia on sopivassa suhteessa kasvattajiin nähden (Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super, [viitattu 24.6.2017].) Lastentarhanopettajat toivovat siis pienempiä ryhmäkokoja, tarvittavaa määrää kasvattajia ryhmässä sekä aikaa paneutua pedagogisen toiminnan suunnitteluun sekä kirjallisiin töihin.

Varhaiskasvatuksen siirtyminen sosiaali- ja terveystieteiden alaisuudesta opetuksen ja koulutuksen alaisuuteen ei ehkä ole ollut lapsen edun mukaista. Koemme, että pienet lapset tarvitsevat kasvattajalta enemmän sosiaalisempaa työotetta kuin opetukseen tähtäävää pedagogiikkaa. Koska perushoitotilanteissa ja normaalissa arjessa lapsi kehittyy, oppii ja kasvaa, tällöin ei tarvittaisi opetuksellista ohjausta. Mielestämme esikoululaiset olisivat otollisemmassa iässä opetukseen tähtäävään pedagogiseen toimintaan.

Mietimme, että jos laadukas varhaiskasvatus ei ole alan ammattilaisten, sekä tutkimustulosten mukaan laadukasta (Tikkanen 18.12.2017), pitäisikö näiden alan ammattilaisten kokemukset ja näkemykset huomioida paremmin uudistuksia tehdessä. Ajattelisimme, että varhaiskasvatukseen investoiminen olisi kuitenkin pelastus yhteiskunnan kehityksessä ja hyvinvoinnissa. Sijoittamalla ihmiselämän tärkeimpiin kasvun ja kehityksen vuosiin mahdollistettaisiin elämän hyvät peruslähtökohdat jokaiselle lapselle.

9.2 Opinnäytetyöprosessin tarkastelu

Opinnäytetyöprosessi on ollut kokonaisuudessaan erittäin mielenkiintoinen. Mielenkiintoa on lisännyt myös tutkimuksen selkeät erilaiset työvaiheet ja aikataulu. Tutki-

muksen etenemisestä ja eri työvaiheiden aikataulusta meillä on ollut selkeä ja onnistunut visio alusta lähtien. Aikataulussa pysyminen on ollut erityisen helppoa, koska olemme molemmat sitoutuneet tutkimuksen tekoon ja aikatauluun.

Aiheeseen liittyvää teoriaa ja teoriaa tukevia tutkimustuloksia löytyi runsaasti. Varsinaista kriittistä vastakkainasettelua tutkimustuloksista ei kuitenkaan löytynyt, sillä kasvatustieteen ammattilaisten näkemykset ja aikaisemmat tutkimustulokset olivat samassa linjassa.

Haastateltavia oli helppo saada ja meitä ilahdutti suuresti lastentarhanopettajien halukkuus osallistua tutkimukseen. Haastattelujen päätteeksi useat haastateltavat kokivat haastattelutilanteen voimaannuttavaksi kokemukseksi. Koimme, että tämä toi meidän tutkimukseemme lisäarvoa, koska pystyimme läsnäolollamme ja omalla vuorovaikutuksella luomaan haastateltavalle vapauttavan hetken.

Haastatteluista saamamme materiaali oli erityisen mielenkiintoista, ja sitä oli runsaasti. Täten saimme koottua paljon hyvää tietoa opinnäytetyötämme ajatellen.

Opinnäytetyön aihetta valitessamme julkisuudessa ei ollut tehty tutkimuksia aiheestamme. Tutkimuksemme valmistumisen loppumetreillä, 18.12.2017 Oulun yliopisto julkaisi ison selvityksen samoista aiheista, joita olimme tutkineet (Tikkanen 18.12.2017.) On hienoa, että meidän tekemämme pieni tutkimus lastentarhanopettajien näkemyksistä on tulokseltaan samanlainen Oulun yliopiston ison selvityksen kanssa, jossa kuitenkin selvityksen vastaajat ovat koostuneet koko päivähoidon henkilöstöstä ja tällöin myös vastaajien määrä on ollut erityisen suuri. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi on sujunut mielestämme hyvin.

9.3 Oman ammatillisen kasvun pohdinta

Tutkimusprosessi on antanut meille paljon. Koko prosessi on ollut hyvin mielenkiintoinen, ja sitä on ollut hauska tehdä yhdessä opiskelutoverin kanssa. Noin vuoden kestävä tutkimusprosessi on saanut matkan varrella paljon erilaisia ja uusia näkemyksiä. Tutkimuksen aikana on ollut erittäin rikasta pohtia yhdessä aiheeseen liittyviä asioita ja peilata toisen näkemyksiä omiin ajatuksiin.

Näin opinnäytetyön loppuvaiheessa voimme todeta, että tällä viisaudella ja kokemuksella, mitä prosessi on meille antanut, tekisimme tällaisen tutkimuksen eri tavalla. Tämän kaltainen tutkimus olisi merkityksellisempi, jos sen tekisi laajempaan, sillä tutkimustulosta voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen laadun parantamisessa.

Tutkimuksen paras anti oli kuitenkin haastateltavien tapaaminen ja heidän tarinansa. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on huippuammattilaisia työn äärellä ja heidän osaamisellaan saisi aikaan vaikka mitä, jos vain puitteet olisivat kunnossa. Tämä on myös ammattikunta, jonka henkilöstö saa olla ylpeä omasta työstään. Koemme, että saimme paljon oppia ja uusia ideoita jokaiselta haastateltavalta omaa työtämme ajatellen.

LÄHTEET

A 16.3.1973/239. Asetus lasten päivähoidosta.

A 22.10.2015/1282. Asetus lasten päivähoidosta.

Aho S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Oy Edita Ab.

Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampere University Press. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitösk. [Viitattu 14.8.2017]. Saatavana: <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf>

Alila, K. & Parrila, S. 2011. Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006–2010. Oulu: Ediva.

Ammattinetti. Ei päiväystä. Lastentarhanopettaja. [Verkkosivu]. TE-palvelut. [Viitattu 15.8.2017] Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/ammattit/de-tail/12/1/98_ammatti

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus: kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Edustavuus. Ei päiväystä. KvaliMOTV. [Verkkosivu]. Yhteiskuntatieteellinen tietotarkisto. [Viitattu 19.1.2018]. Saatavana: www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_4.html

Eerola-Pennanen P. 2013. Yksilönä vaan ei yksin. Lapset minuuden muodostajina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Gillian, K. 2017. Strategies that support kindergarten children's social and emotional development: One teacher's approach. [Verkkoartikkeli]. Australian Journal of Early Childhood. [Viitattu 8.1.2018]. Saatavana Ebsconhost. Vaatii käyttöoikeuden.

Gyekye, M. & Nikkilä, P. 2014. Arviointiympyrä. Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. 2. painos. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

HE 80/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta.

Hellström, M. 2000. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Häkkä, A. Kuokkanen, H. Virolainen, A. (toim.) 2014. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja kasvattajana. Helsinki: Edita.
- Hänninen, K. 2017. "En voiolla läsnä joka tilanteessa". Lastentarhanopettajien käsityksiä lapsiryhmäkoon kasvamisesta. [Verkkojulkaisu]. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -työ. [Viitattu 15.8.2017] Saatavana: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62778/Hänninen.Kaisu.pdf?sequence=2>
- Jaalamaa, K. 14.3.2017. Lapsiasiavaltuutettu: Varhaiskasvatus on vielä tärkeämpää kuin peruskoulu. [Verkkosivu]. Vauva. [Viitattu 15.1.2018]. Saatavana: <https://www.vauva.fi/artikkeli/perhe/arki/lapsiasiavaltuutettu-varhaiskasvatus-viela-tarkeampaa-kuin-peruskoulu>
- Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Piilot Kustannus Oy.
- Kalland, M. 2011. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kalliala, M. 2009. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Tampere: Juvenes Print.
- Katajisto, M. 14.10.2015. Motiivi / aktiivi. [Verkkosivu]. JHL. [Viitattu 24.7.2017]. Saatavana: <https://motiivilehti.fi/lehti/artikkeli/varhaiskasvatuslakiin-valmistelaan-ikavia-muutoksia/>
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Ketelaar, L., Wieffeerink, C. H., Frijns, H. M., Broekhof, E. & Rieffe, C. 2015. Vol 24 Issue 11. Preliminary findings on associations between moral emotions and social behavior in young children with normal hearing and with cochlear implants. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 8.1.2018]. Saatavana: Ebsco Academic Search Elite. Vaatii käyttöoikeuden
- Koivula, M. 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 390. Väitösk. [Viitattu 24.10.2017]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23627/9789513938925.pdf>
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Koivunen, P-L & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa: havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

- Kullberg-Piilola, T. & Peltonen, A. 2000. Tunnemuksu: tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Helsinki: Kirjapaja.
- L 29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (kumottu).
- L 19.1.1973/36. Lasten päivähoitolaki.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 8.5.2015/580. Varhaiskasvatuslaki.
- Laadullinen tutkimus. 23.4.2015. Koppa. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 25.9.2017]. Saatavana: <http://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2016. Tunne- ja turvataitoja lapsille - Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. 2. painos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.
- Lapselle laadittavat suunnitelmat. Ei päiväystä. Opetusalan ammattijärjestö (OAJ). [Verkkosivu]. Varhaiskasvatus ja esiopetus. [Viitattu 22.12.2017]. Saatavana: <https://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatus%20ja%20esiopetus#Lapselle>
- Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. Ei päiväystä. Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.6.2017]. Saatavana: <http://minedu.fi/varhaiskasvatus-oikeus>
- Lastensuojelun käsikirja. 25.1. 2016. Mitä on lastensuojelu?. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 12.7.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Lastentarhanopettajan ammattietiikka. 2004. Lastentarhanopettajaliitto. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.7.2017]. Saatavana: <https://www.google.fi/#q=lastentarhanopettajan+ammattietiikka>
- Lastentarhanopettajaliitto. 1/2017. Nyt on pedagogiikan aika. [Verkkosivusto]. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. [Viitattu 31.5.2017]. Saatavana: <https://www.google.fi/#q=pedagogiikan+aika>
- Litterointi. Ei päiväystä. KvaliMOTV. [Verkkosivu]. Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. [Viitattu 27.12.2017]. Saatavana: www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html

- Marjanen, P. Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lapsen hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS- Kustannus.
- Mikkola, P & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto 2010.
- Ochhitree, G.1994. Effects of child care on young children : Forty years Of research. Early Childhood Study, Paper, No. 5. [Verkkojulkaisu]. Australian Institute Of Family Studies. [Viitattu 18.8.2017]. Saatavana: https://aifs.gov.au/sites/default/files/publication-documents/effects_of_child_care_on_young_children_forty_years_of_research.pdf
- Oikeus pedagogiikkaan. Ei päiväystä. Opetusalan ammattijärjestö (OAJ). [Verkkosivu]. [Viitattu 14.8.2017]. Saatavana: <https://www.oaj.fi/cs/oaj/Oikeus%20pedagogiikkaan>
- Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. 4. uud. p. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Opetushallitus. 18.10.2016. Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet päätetty. [Verkkosivu]. Opetushallituksen lehdistötiedote. [Viitattu 13.7.2017]. Saatavana: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkin-tojen_perus-teet/varhaiskasvatus/103/0/uudet_varhaiskasvatussuunnitelman_perus-teet_paatetty
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 30.5.2017]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ei päiväystä. Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.12.2017]. Saatavana: minedu.fi/varhaiskasvatuslait
- Oulasmaa, M. (toim.) & Riihonen, R. (toim.) 2013. Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto.
- Peltonen, A & Kullberg- Piilola, T. 2000. Tunnetuksi: tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Portaankorva, J. 27.1.2014. Kasvatustieteilijä kauhistelee päiväkotitoimintaa: Liu-kuhihnakasvatuksessa vallitsevat pahimmillaan viidakon lait. [Verkkosivu]. Yle uutiset. Ajankohtainen kakkonen. [Viitattu 24.10. 2017]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-7054041>
- Puroila, A-M. & Kinnunen, S. 2017. Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista. [Verkkojulkaisu]. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 78/2017. Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 31.1.2018].

Saatavana: http://vnk.fi/documents/10616/3866814/78_Loppuraportti+Vaka-Vai+051217.docx.pdf/e1b46018-e928-476d-8569-f89bba427cbd?version=1.0

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Finn Lectura.

Seppänen, T. 10.1.2016. Päivähoidon uudistus on kinkkinen palapeli. [Verkkosivu]. Yle uutiset. [Viitattu 15.8.2017]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8583680>

Siitonen, E. 2011. Ihmeiden tekijät: Päivähoidon ryhmäkokoselvitys. [Verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö (Tehy). Tehyn julkaisusarja B:1/2011. [Viitattu 22.12.2017]. Saatavana: https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiikp7d9_TYAhVGhiwKHVPfD5sQFgg-xMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.tehy.fi%2Ffi%2Fsystem%2Ffiles%2Fmfjiles%2Fjulkaisu%2F2011%2F2011_b_1_ihmeiden_tekijat_paivahoidon_ryhma_kokoselvitys_id_26.pdf&usq=AOvVaw0Qj-TIJcNJz0ppUXHiLMzW

Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö (Tehy). Ei päiväystä. Henkilöstömitoitus varhaiskasvatuksessa. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.12.2017]. Saatavana: <https://www.tehy.fi/fi/apua/tyosuojelu/henkilostomitoitus-varhaiskasvatuksessa>

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super. Ei päiväystä. Laadukas varhaiskasvatus. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.6.2017]. Saatavana: <https://www.superliitto.fi/viestinta/tietopankki-kuntapaattajille/laadukas.varhaiskasvatus/>

Surakka, A-K. 2013. Lasten tunnetaidot päiväkodissa: 5-vuotiaat ja Tunnemuksu-ohjelma. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu-töy [Viitattu 21.8.2017]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/42670>

Teemahaastattelu. Ei päiväystä. KvaliMOTV. [Verkkosivu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 5.1.2018]. Saatavana: www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Tikkanen, T. 18.12.2017. Selvitys: Varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toiminta ristiriidassa. [Verkkosivu]. Opetusalan Ammattijärjestö. [Viitattu 19.1.2018]. Saatavana: https://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&contentID=1408920313973&page_name=Selvitys+Varhaiskasvatuksen+tavoitteet+ja+toiminta+ristiriidassa

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uud. laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimusprosessi. 20.2.2010. Koppa. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 5.1.2018]. Saatavana: <http://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi>

- Valtioneuvosto. 7.3.2013. Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? [Verkkajulkaisu]. Poliittikkatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2013. [Viitattu 6.7.2017]. Saatavana: https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwirqbyylfPYAhXMkiwKHWYEBLMQFgg-xMAA&url=http%3A%2F%2Fvnk.fi%2Fdocuments%2F10616%2F1093242%2FR0213_Mit%25C3%25A4%2Btied%25C3%25A4mme%2Bpoliittikkatoimien%2Bvaikuttavuudesta.pdf%2F90819b6a-87f3-45f3-a8a4-bfbfee76900a%3Fversion%3D1.0&usg=AOvVaw2LlxF6sidKYka-bAeMhP2Sy
- Valtioneuvoston viestintäosasto. 28.3.2017. Varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamiseen peräänkuulutetaan johdonmukaisuutta. [Verkkosivu]. Valtioneuvoston viestintäosasto. Uutinen 18/2017. [Viitattu 19.1.2018]. Saatavana: http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/varhaiskasvatuksen-lainsaadannon-uudistamiseen-peraan-kuulutetaan-johdonmukaisuutta
- Varhaiskasvatuspalveluiden linjaukset 2009. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Talentia. [Viitattu 30.5.2017]. Saatavana: http://www.talentia.fi/files/90/Varhaiskasvatuspalveluiden_linjaukset.pdf
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Helsinki: Opetushallitus.
- Vesterinen, A-L. 2015. Lasten ja nuorten median käyttö turkulaisten neuvola- ja kouluterveydenhoitajien näkökulmasta. [Verkkajulkaisu]. Turun ammattikorkeakoulu. Terveysala. Opinnäytetyö (YAMK). [Viitattu 31.1.2018]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102618/Vesterinen_Anna-Liisa.pdf?sequence=1
- Viitala, S. 2015. Ryhmäkoko ja pienryhmätoiminta taaperoiden päiväkotihoidossa. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja vanhempien käsityksiä ryhmien muodostumisen perusteista. [Verkkajulkaisu]. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Pro gradu -työ. [Viitattu 19.8.2017]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155006/sini_viitala_gradu.pdf?sequence=5
- Vilka, H. 2015. Tutki ja Kehitä. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.
- 9 askelta varhaiskasvatuksen laatuun. 1.8.2016. Opetusalan Ammattijärjestö (OAJ). [Verkkosivu]. [Viitattu 30.5.2017]. Saatavana: <http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uuti-set?&contentID=1408913380084>

Oulasmaa, M. (toim.) & Riihonen, R. (toim.) 2013. Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Väestöliitto. Helsinki: VL-markkinointi Oy.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

LIITE 1 Haastattelukysymykset

Minkä kokoisessa ryhmässä työskentelet?

Koostuuko ryhmänne lapset kokoaikahoidossa vai osa-aikahoidossa olevista lapsista?

Ovatko lapset hoidossa päivä- vai tuntiperusteisesti?

Miten usein lapsiluku ylittyy?

Montako aikuista ryhmässä työskentelee? Missä tehtävässä?

Koetko, että ryhmässäsi on erityisen tuen tarvetta enemmän kuin resursseja on käytössä?

Oletko huomannut eroa arjen työssä hallituksen uusien muutosten jälkeen? Millaisia?

(subjektiivinen päivähoito-oikeus, ryhmäkoko, mahdollinen tuntiperusteinen hoito)

Onko pienryhmätoiminta käytössä? Kyllä (vastaa a- patteristoon) / ei (vastaa B)

A) Montako lasta yhdessä pienryhmässä?

Onko pienryhmätoiminta säännöllistä vai epäsäännöllistä? Miten se näkyy käytännössä?

Onko pienryhmässä kiinteät vai vaihtuvat pienryhmät?

Millä perusteella pienryhmät muodostetaan tai ovat muotoutuneet?

Miten pienryhmätoiminta on vaikuttanut lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen?

Miten lapsen yksilölliset tarpeet/erityistarpeet pystytään huomioimaan? Pienryhmässä?

Onko se erilaista kuin isommassa ryhmässä?

B) miten arjen toiminta muodostuu ja toteutuu?

Miten lapsen yksilölliset tarpeet/erityistarpeet pystytään huomioimaan?

Onko omahoitajuus ryhmässänne käytössä? Mitä se on käytännössä?

Miten tärkeänä koet omahoitajuuden lapsen kiintymyssuhteen kannalta?

Onko työssäsi aikaa vastata lapsen erilaisiin tunnetiloihin?

Koetko ryhmäsi vuorovaikutuksen ilmapiirin olevan hyvä ja avoin? (työntekijöiden välillä/kasvattajien ja lasten välillä)

Löytyykö ryhmässäsi joka päivä jokaiselle lapselle aikuisen ja lapsen välistä kahdenkeskistä aikaa?

Kuka tai ketkä suunnittelevat ryhmässä tapahtuvan pedagogisen toiminnan? Milloin ja miten suunnittelu tapahtuu?

Miten huomioidaan lasten osallistaminen toiminnassa?

Kuka vastaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmista? Miten usein suunnitelmien päivitys?

Tapahtuuko suunnitelmien päivitys lapsen hoitopäivän aikana? (Jos tapahtuu hoitopäivän aikana, onko ryhmässä tuuraaja?)

Mitkä ovat työsi kipukohtia?

Koetko tavoittavasi laadukkaan varhaiskasvatuksen työlläsi, miten?

Millaista sinun mielestäsi on laadukas varhaiskasvatus (unohda laki)?

Mihin suuntaan mielestäsi varhaiskasvatus on tällä hetkellä kehittymässä?

Mikä olisi mielestäsi ihanne ryhmäkoko?

Miten iso osa työ on sinun elämääsi?

Mitkä asiat voimaannuttavat sinua jaksamaan työssäsi?